

Anniina Säisä & Emma Aamuvuori

Lypsykarjan laidunnus ja jaloittelu Osuuskunta Pohjolan Maidon toiminta-alueella

Lypsykarjan laidunnus ja jaloittelu Osuuskunta Pohjolan Maidon toiminta-alueella

Anniina Säisä & Emma Aamuvuori
Opinnäytetyö
Syksy 2018
Maaseutuelinkeinot
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Maaseutuelinkeinojen tutkinto-ohjelma, agrologi

Tekijät: Anniina Säisä & Emma Aamuvuori

Opinnäytetyön nimi: Lypsykarjan laidunnus ja jaloittelu Osuuskunta Pohjolan Maidon toiminta-alueella

Työn ohjaaja: Matti Järvi (Oulun ammattikorkeakoulu), Eija Kontio (Osuuskunta Pohjolan Maito)

Työn valmistuslukuksi ja -vuosi: Syksy 2018

Sivumäärä: 60 + 11

Laiduntaminen on vähentynyt, pihattonavettojen, automaattilypsyn ja suurien karjakokojen myötä laiduntamisen järjestäminen on koettu hankalaksi toteuttaa. Nykypäivänä muiden kuin parsinavetoiden kohdalla voidaan puhua enemmän eläinten ulkoiluttamisesta. Jaloittelu tapahtuu joko jaloittelutarhassa tai niin sanottuna terapialaiduntamisena laidunpohjaisella alueella, mutta ruokinta ja juomavesi järjestetään useimmiten navettaan sisälle. Nuorkarjan ja ummessa olevien lehmien täyslaiduntaminen on yleisempää pihattonavetoissa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Osuuskunta Pohjolan Maidon toiminta-alueen maitotilayrittäjien laidunnustottumuksia sekä heidän kokemuksia, näkemyksiä ja käytänteitä lypsykarjan laidunnuksesta ja jaloittelusta.

Osuuskunta Pohjolan Maidon maitotilayrittäjille tehtiin kysely laidunnukseen ja jaloitteluun liittyen. Kyselytutkimuksen tueksi haastateltiin kymmentä maitotilayrittäjää. Tietoperusta perustuu pitkälti alan kirjallisuuteen ja artikkeleihin sekä uusimpiin internet-julkaisuihin. Vastauksia kyselytutkimukseen saatiin 165 maitotilayrittäjältä ja vastausprosentti oli 15%.

Kyselystä ja haastatteluista kävi ilmi, että suurin syy laiduntaminen ja jaloittelun järjestämiselle on eläinten hyvinvointi ja terveys. Kyselystä saatujen tulosten perusteella tärkeäksi koettiin myös maidontuotannon imago, niin tilakohtaisesti kuin koko Suomen maidontuotannon kannalta. Suurin osa kyselyyn vastanneista laiduntavista tiloista oli laiduntanut aina.

Laiduntamisen tulevaisuus nähdään maitotilayrittäjien keskuudessa ristiriitaisena. Kyselyyn vastanneista ne, joilla navettatyyppinä on parsinavetta, näkivät laiduntamisen tulevaisuuden näkymät heikkoina ja uskoivat laiduntamisen vähentyvän entisestään karjakoon kasvaessa ja automaattilypsyn yleistyessä. Automaattilypsyjärjestelmälliset pihattonavetalliset maitotilayrittäjät näkivät laiduntamisen tulevaisuuden positiivisena ja uskoivat laiduntamisen ja jaloittelun lisääntyvän tulevaisuudessa. Eläinten ulkoilutusmahdollisuudet tulisi ottaa huomioon jo ennen uuden navetan rakentamista tai vanhan laajentamista.

Asiasanat: Lypsykarja, laidunnus, jaloittelu, laidunnusmenetelmä, hyvinvointi.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Agricultural and Rural Industries, Agronomist

---

Authors: Anniina Säisä & Emma Aamuvuori

Title of thesis: Survey of the Dairy Cattle grazing situation in the Pohjolan Maito Cooperative

Supervisors: Matti Järvi (Oulu University of Applied Sciences), Eija Kontio (Osuuskunta Pohjolan Maito)

Term and year when the thesis was submitted: 2018

Number of pages: 60 + 11

The aim of this bachelor's thesis is to clarify the present situation of grazing in the operating area of Pohjolan Maito Cooperative. Modern barn construction has decreased grazing in Finland. Loose cowsheds, robotic milking and large cattle sizes have complicated the organizing of grazing.

The thesis was commissioned by Pohjolan Maito Cooperative, which is one of Valio Oy's cooperatives.

The research methods were a questionnaire and interviews. The questionnaire was created with Webropol software and it was open for three weeks in Valio Oy's internal network service Valma. In addition, ten dairy farmers were interviewed. The contact information of the interviewees were received from Pohjolan Maito Cooperative. 165 dairy farmers answered the survey and the final response rate was 15%. Literature and articles were collected from current domestic and foreign sources of the field.

The survey and interviews revealed that the main reasons for grazing were animal welfare and health. The results of the survey also showed that the image of milk production was considered important: consumers appreciate animal welfare. Among the dairy farmers the future of grazing is found controversial.

Keywords: Grazing, dairy herd, grazing method, welfare

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	L Aiduntaminen ja jaloittelu lypsykarjatalouudessa	8
	2.1 Laiduntamismenetelmät	10
	2.2 Jaloittelutarhan rakenne	11
	2.3 Laiduntamisen ja jaloittelun hyödyt.....	12
	2.4 Laidunnurmen käytön tehokkuus.....	15
	2.5 Laiduntamisen ja jaloittelun haasteet	16
	2.6 Laiduntamisen ympäristövaikutukset.....	19
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	20
	3.1 Kyselytutkimus	20
	3.2 Haastattelututkimus.....	20
4	TULOKSET	23
	4.1 Perustiedot	23
	4.2 Laiduntamisen yleisyys.....	24
	4.3 Laiduntamismenetelmät	26
	4.4 Laiduntamiseen vaikuttavat tekijät.....	27
	4.5 Laiduntamisen esteet	29
	4.6 Jaloittelun yleisyys.....	30
	4.7 Jaloittelu aika talvella	31
	4.8 Nuorkarjan jaloittelu.....	31
	4.9 Jaloittelutarhat	31
	4.10 Kaikkien vastaajien mielipiteet väittämistä.....	33
	4.11 Laiduntavien mielipiteet väittämistä	35
	4.12 Ei-laiduntavien mielipiteet väittämistä.....	39
	4.13 Asemalypsytilojen mielipiteet väittämistä.....	43
	4.14 Automaattilypsytilojen mielipiteet väittämistä.....	44
	4.15 Parsinavettatilojen mielipiteet väittämistä	46
	4.16 Laiduntamisen tulevaisuuden näkymät.....	48
	4.17 Laiduntamisen edistämiskeinot	48
	4.18 Haastattelututkimuksen tulokset.....	51
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	53

6	POHDINTA.....	55
	LÄHTEET.....	56
	LIITTEET	61

1 JOHDANTO

Navetan suunnittelu- ja rakennusvaiheessa ei laidunnusmahdollisuutta välttämättä huomioida, minkä vuoksi laiduntamisen järjestäminen jälkikäteen koetaan usein haasteelliseksi. Pihattonavetoissa eläimet pystyvät liikkumaan vapaasti ja tämän vuoksi laiduntamista ei koeta tarpeelliseksi järjestää. Pihattonavetoissa eläimet pääsevät liikkumaan, mutta laitumella liikunnan määrä moninkertaistuu. Säännöllinen ulkoilu voi näkyä eläimissä hyvinvoinnin ja terveyden kohentumisena sekä eläinten käyttäytymisessä. Esimerkiksi luonnonvalo vaikuttaa positiivisesti eläinten aktiivisuuteen. Laidunnus tarjoaa paremmat edellytykset lajinmukaisen käyttäytymistarpeen toteuttamiseen.

Osuuskunta Pohjolan Maidon tavoitteena on kannustaa toiminta-alueensa maitotilayrittäjiä laiduntamiseen ja jaloitteluun. Osuuskunta Pohjolan Maito haluaa varmistaa, että sen parsinavetalliset tilat järjestävät ulkoilua eläimille. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tehdä kartoitusta Osuuskunta Pohjolan Maidon maitotilayrittäjien laidunnus- ja jaloittelukäytännöistä. Tarkoituksena on analysoida kysely- ja haastattelututkimuksista saatujen tietojen perusteella Osuuskunta Pohjolan Maidon toimialueen maitotilayrittäjien näkemyksiä ja kokemuksia laidunnuksesta ja jaloittelusta. Näin saadaan selville mahdollisia syitä laidunnukseen ja laiduntamattomuuteen.

Laiduntamista ja jaloittelua voidaan lisätä tuomalla esille toimivia menettelyjä. Pihattonavettojen määrä on lisääntynyt paljon vuosikymmenen aikana, jonka vuoksi hyvien kokemusten kertominen ja tietoisuuden lisääminen pihattonavettojen laidunnuksesta on tärkeää.

2 LAIDUNTAMINEN JA JALOITTELU LYPSYKARJATALOUDESSA

Laidun on alue, jossa eläimet liikkuvat vapaasti ja syövät alueella kasvavaa rehua. Tyypillisesti laidun on peltoalue, joka on aidattu. Jos laidunnettava alue on pääasiassa metsää, puhutaan metsälaitumesta. Lehmät voivat laiduntaa myös muun muassa hakamailla sekä laidun- ja rantaniityillä. (Seuri, Hellstedt & Lillunen 2011, 30-31.) Laiduntaminen kannattaa aloittaa siinä vaiheessa, kun laidunnummi on 10 cm korkea. Maantieteellisellä sijainnilla on vaikutus laidunkauden aloittamiseen, eteläisemmässä Suomessa laidunkausi saattaa olla jopa kuukauden pidempi verrattuna pohjoiseen Suomeen. (Sairanen & Virkajärvi 2002a, 50.)

Jaloittelualueena toimii yleensä jaloittelutarha, joka on aidattu alue ja se sijaitsee navetan välittömässä läheisyydessä. Kun puhutaan ulkotarhasta, tarkoitetaan sillä aluetta, jossa tarhataan emolehmiä tai kasvatetaan ympärivuotisesti lihanautoja. (Uusi-Kämpä, Puumala, Nykänen, Huuskonen, Heinonen-Tanski & Yli-Halla 2003, 50.) Jaloittelutarhan pinta-alan tulee olla vähintään 6 m² siellä pidettävää nautaa kohden. Pinta-alan tulee kuitenkin aina olla vähintään 50 m². (Seuri ym. 2011, 10.) Jaloittelutarha voi olla avoin tai katettu. Katettu jaloittelutarha suojaa eläimiä epäsuotuisia sääoloja vastaan, jolloin eläimet eivät kastu tai lumetu (Luke 2015b, viitattu 5.7.2018).

Talviaikaisessa jaloittelussa eläimet pääsevät jaloittelemaan jaloittelualueelle laidunkauden ulkopuolella. Tässä opinnäytetyössä tarkoitamme talviaikaisella jaloittelulla talvisin säännöllisesti järjestettävää jaloittelua.

Parsinavetassa kytkettyinä pidettävät lypsylehmät ja hiehot on päästettävä laitumelle tai jaloittelualueelle vähintään 60 päivänä laidunkauden aikana. Laidunkausi on 1.5.–30.9. (Valtioneuvoston asetus eläinsuojeluasetuksen muuttamisesta 171/2005.) Aluehallintovirasto (AVI) voi myöntää poikkeusluvan laiduntamattomuuteen kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Poikkeuslupaa voi hakea, jos tuotantotilalla ei ole käytettävissään sopivaa laidunta tai muuta jaloitteluun soveltuvaa tilaa. Poikkeuslupaa voi myös hakea, mikäli laidunnuksen ja ulkoilutuksen estävät liikenne, vaikea maasto tai peltolohkojen kaukainen sijainti. (Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta 592/2010.) Luonnonmukaisessa tuotannossa kaikkien nautojen on päästävä ulkoilemaan ympärivuoden ja laidunkaudella päivittäin (Evira 2017).

Laiduntamisesta ja jaloittelusta on myös mahdollista hakea eläinten hyvinvointikorvausta. Maaseutuvirasto on määritellyt Eläinten hyvinvointikorvauksen sitomusehdot ja –ohjeet, joista voi tarkastella laidunnukseen ja jaloitteluun liittyviä ohjeita. Toimenpiteissä on kaksi eri vaihtoehtoa.

1.4 a Nautojen laidunnus laidunkaudella ja jaloittelu laidunkauden ulkopuolella

Toimenpiteen ehtoja on noudatettava tilan kaikilla vähintään 6 kuukauden ikäisillä nautoilla. Hyvinvointikorvaus maksetaan tilan kaikista vähintään 6 kk ikäisistä nautoista.

Vähintään 6 kuukauden ikäiset naudat on päästettävä laitumelle vähintään 60 päivänä ajanjaksona, joka alkaa 1 päivänä toukokuuta ja päättyy 30 päivänä syyskuuta. Sonnien laidunnus voidaan korvata jaloittelutarhalla. Naudat on päästettävä jaloittelemaan ulos myös laidunkauden ulkopuolella sään salliessa vähintään kahdesti viikossa. Jaloittelutarhan pinta-alan on oltava vähintään 6 neliometriä siellä pidettävää nautaa kohden. Pinta-alan on oltava kuitenkin aina vähintään 50 neliometriä.

Laidunnuksesta ja jaloittelusta on pidettävä kirjaa, josta ilmenee, mitkä eläinryhmät ovat milloinkin olleet ulkona. Laidunnusta ja jaloittelua voidaan rajoittaa väliaikaisesti eläintautisyydestä. Näihin liittyvistä tilakohtaisista rajoituksista tulee tilalla olla eläinlääkärin antama lausunto.

Toimenpiteen korvausperusteena ovat laiduntamiseen ja jaloitteluun liittyvä lisätyö.

1.4 b Nautojen pitkäaikaisempi laidunnus laidunkaudella

Toimenpiteen ehtoja on noudatettava tilan kaikilla vähintään 6 kuukauden ikäisillä nautoilla sonneja ja härkiä lukuun ottamatta. Hyvinvointikorvaus maksetaan tilan kaikista vähintään 6 kk ikäisistä naaraspuolisista nautoista.

Vähintään kuuden kuukauden ikäiset naudat sonneja ja härkiä lukuun ottamatta on päästettävä laitumelle vähintään 90 päivänä ajanjaksona, joka alkaa 1 päivänä toukokuuta ja päättyy 30 päivänä syyskuuta. **Laidunnuksesta on pidettävä kirjaa**, josta ilmenee, mitkä eläinryhmät ovat milloinkin olleet ulkona. – – (Mavi 2017, viitattu 7.5.2018.)

Kasvavien hiehojen liikkuminen vaihtelevissa maasto-olosuhteissa edesauttaa hyvän rungon ja jalkojen kehittymisessä sekä hyvän yleiskunnon luomisessa ja ylläpidossa. Jaloittelun avulla nuorkarjan opettaminen laitumelle on helpompaa. (Mukka 2012, 58). Opettamalla eläimet sähköaitaan jo vasikkana päästään huomattavasti vähemmällä vaivalla kuin silloin, kun opetetaan vanhempia ja voimakkaampia eläimiä (Martiskainen, Huuskonen & Tuomisto 2007, 40). Lisäksi nuorilla eläimillä on niin sanottuja herkkyyksia, jolloin uusiin asioihin totuttaminen käy vaivattomasti ja oppimiskyky joihinkin asioihin on parhaimmillaan (Onnistunut laiduntaminen 2012, viitattu 14.5.2018).

2.1 Laiduntamismenetelmät

Laiduntamista suunniteltaessa valitaan ensin laidunstrategia. Kokoaikalaidunnuksessa eläimet laiduntavat yötä päivää. Osa-aikalaidunnuksessa eläimet laiduntavat useimmiten päivällä, mutta esimerkiksi kuumana kesäpäivänä eläimet ovat päivällä navetassa ja yöllä laitumella.

Laitumen syöttömenetelmät jaetaan jatkuvaan laiduntamiseen sekä lohko- ja kaistasyöttöön, mutta menetelmiä voi myös yhdistää. Jatkuva laiduntaminen tarkoittaa sitä, että eläimet laiduntavat koko kesän samalla alueella. (Virkajärvi & Sairanen 2002, 28.) Jatkuvan laiduntamisen etuna pidetään pientä työmenekkiä. Tämä menetelmä soveltuu kuitenkin huonosti Suomen olosuhteisiin, koska nurmen kasvunopeus vaihtelee voimakkaasti kasvukaudella. Rikkakasvit voivat olla ongelma, jos puhdistusniittoja ei tehdä. Jatkuvassa laidunnuksessa loisriski on suurin. Lisäksi laitumen hyväksikäyttö jää alhaiseksi kasvuston korsinnuttua, koska eläimet eivät ehdi laiduntaa tehokkaasti koko alaa (Atria, viitattu 9.5.2018).

Lohkosyötössä laidunala on jaettu useampiin lohkoihin, joita syötetään kiertäen (Virkajärvi & Sairanen 2002, 28). Lohkojen lukumäärä ja koko määräävät sen, kuinka pitkä syöttö- ja lepojakso yksittäiselle lohkolle tulee. Tällä menetelmällä peltopinta-ala pystytään hyödyntämään tehokkaasti ja lohkosyötön onnistuessa laitumen hyväksikäyttö on tehokasta. Lisäksi laidunala voidaan säädellä korjaamalla osa lohkoista säilörehuksi. Lohkojen järjestelyt voivat kuitenkin aiheuttaa ongelmia: jos lohkoja ei vaihdeta ajallaan, eläinten tuotos ja laitumen hyväksikäyttö heikkenevät. Lohkosyötössä työmenekki ja aitauskustannukset ovat korkeammat ja eläinten juomapaikat pitää miettiä joka lohkolle erikseen (Atria, viitattu 9.5.2018).

Kaistasyötössä laitumesta rajataan päivittäin syötettävä alue siirrettävillä aidoilla. Aitoja siirtämällä estetään eläinten pääsy edellisen päivän kasvustolle. Kaistasyötössä laitumen suhteellinen hyväksikäyttö on tehokasta ja eläimille tarjottava laidunrehun määrä ja laatu pysyvät hyvänä. Työmenekki on kuitenkin suuri ja menetelmä vaatii huolellisuutta. Kaistanvaihdot aiheuttavat sen, että myös juomapaikkaa joudutaan vaihtamaan. (Atria, viitattu 9.5.2018.)

Kaksoislaidunnuksella tarkoitetaan sitä, että laidun syötetään ensin korkeatuottoisille eläimille ja sen jälkeen alemputuottoisille eläimille. Osittaislaidunnuksessa perussyöttömenetelmä voi olla mikä vaan edellä mainituista, mutta eläimet ruokitaan osan ajasta sisälle. Menetelmä sopii sellaisille tiloille, joilla on laidunala rajoitetusti. (Virkajärvi & Sairanen 2002, 30.)

Niin sanotussa terapialaidunnuksessa eläimet pääsevät ulkoilemaan laitumelle, mutta saavat karkearehuruokinnan sisäruokintana. Terapialaidunnusta voidaan kutsua myös terapiaulkoilutukseksi tai jaloittelulaidunnukseksi. Nykyaikana terapialaiduntamisen määrä on kasvanut. Maatiloilla ei ole välttämättä resursseja järjestää eläimille laidunnusta, jossa eläimet saavat rehun laitumelta, mutta tilat haluavat kuitenkin järjestää eläimille mahdollisuuden päästä ulkoilemaan, vaikka karkearehuruokinta tapahtuu sisäruokintana. (Onnistunut laiduntaminen 2012, viitattu 14.5.2018.)

Laidunalan tarve lypsylehmille on alkukesästä 15–25 aaria/lehmä ja loppukesästä 30–40 aaria/lehmä (Sairanen 2010, 107). Hiehoille voi aidata oman lohkon tai niitä voi laiduntaa samalla loholla, jolla lehmät ovat aiemmin laiduntaneet. Kun hiehoille aidataan omat lohkot, laidunalan tarve on noin neljäsosa lypsylehmän tarpeesta. (Mäkinen & Karlström 2012, 41.)

2.2 Jaloittelutarhan rakenne

Jaloittelutarhat jaetaan pintamateriaalin perusteella maa-, vaihto- ja tiivispohjaisiin. Usein maapohjainen tarha on navetan ympärillä oleva alue, jota ei varsinaisesti ole perustettu jaloittelutarhaksi. Maapohjaiset tarhat eivät sellaisenaan kelpaa pysyviksi jaloittelutarhoiksi, koska niiden pinta tullaantuu helposti rikki aiheuttaen ympäristöriskin. Maapohjaiset tarhat voivat olla osana niin sanottua laajaa jaloittelutarhaa. (Luke 2015a, viitattu 2.5.2018.)

Vaihtopohjaisella tarhalla tarkoitetaan maapohjaista tarhaa, jonka pintakerros vaihdetaan aika ajoin. Vaihtopohjaisen tarhan pintamateriaalina voidaan käyttää muun muassa haketta, puukuoriketta, olkea, turvetta, hiekkaa tai soraa. Vaihtopohjaisen jaloittelutarhan pintamateriaalin tulee olla sellainen, jossa eläimet viihtyvät eivätkä ne likaa tai vahingoita itseään. Jos pintamateriaalina on käytössä sora, on varmistettava, ettei se ole liian terävää, jotta se ei aiheuta haavaumia eläinten sorkkiin.

Tiivispohjaiset jaloittelutarhat soveltuvat parhaiten ympärivuotiseen jaloitteluun, jossa eläimet eivät ulkoile useita tunteja vuorokaudessa. Pohjamateriaalin tulee olla routimaton noin metrin syvyyteen asti. Suositeltava pohjarakenne on pohjamaan päälle rakennettu 30 – 100 cm:n jakava kerros ja

100 – 200 cm:n kantava kerros, jonka päälle tulee 40 – 100 cm:n paksuinen tiivis pinta. Tiivispohjaisen tarhan materiaaleja ovat maabetoni, betoni ja asfaltti. (Seuri, Hellstedt & Lillunen 2011, 12-14.)

Jaloittelutarhat jaetaan suppeisiin ja laajoihin tarhoihin koon mukaan. Jaloittelutarha on suppea, jos se on alle 20 m²/täysikasvuinen nauta. Suppean jaloittelutarhan tulee olla tiivispohjainen ja kallistukseltaan 1-3%, jotta likavedet voidaan johtaa keräilykaivoon. Laajassa jaloittelutarhassa tiivispohjaista aluetta tulee olla vähintään 50 m² tai 5-10 m²/ nauta. Tiivispohjaisen alueen yläraja on kuitenkin 300 m². (Uusi-Kämpä ym. 2003, 50-51.)

Kun eläinten päivittäinen tarhassaoloaika pidentyy useaksi tunniksi päivän aikana, tulee jaloittelutarhaan järjestää ruokintapaikka ja juomavesi. Jaloittelutarhan ruokintapaikkana voi olla ruokintapöytä tai -häkki. Ruokintapaikan tulee olla tarhan tiivispohjaisella alueella siten, ettei ympärille kertyvä rehu estä valumavesien pääsyä keräilyyn. Rehua ei kannata syöttää maasta, jotta vältetään mahdollisilta taudeilta. (Luke 2015b, viitattu 4.5.2018.)

Jaloittelutarhan aidan korkeuden tulee olla vähintään 120 cm, joka on kesäisin riittävä korkeus. Jos karja jaloittelee ympärivuoden, tulee tarhan olla 160 cm korkeudella lumen ja jään vuoksi. (Luke 2015b, viitattu 4.5.2018.)

Jaloittelutarhan ympärivuotisen käytön mahdollistamiseksi sisääntuloalueet sekä tarhan pohja tulee perustaa hyvin. Tarhan kuraisuus lisää tartunnallisten sorkkasairauksien riskiä. (Yli-Hyñnilä 2006, 67.)

2.3 Laiduntamisen ja jaloittelun hyödyt

Nautakarjalle laidun on luonnollinen ympäristö, jossa ne voivat ilmaista lajinmukaista käyttäytymistä. Nauta on sosiaalinen laumaeläin ja laitumella ollessaan se voi toteuttaa peruskäyttäytymistarpeitaan. Naudan käyttäytymistarpeita ovat liikkuminen, ravinnonhankinta, lepo, sosiaalinen käyttäytyminen, kehon hoito, lämmönsäätely ja lisääntyminen. (Eläintieto 2014, viitattu 2.5.2018.) Laitumella eläimillä on tilaa liikkua, jolloin niiden liikeradat ovat normaalit ja lepoasennot vapaat (Kuusela 2013, viitattu 25.4.2018).

Lehmien hierarkia on vahva, mutta monimuotoinen. Lehmien hierarkia syntyy lauman jäsenten kahdenvälisistä suhteista. Lauman hierarkiassa on kyse syöntioikeudesta. Laitumella ruohon syömisen aloittavat yleensä johtajalehmät, jonka jälkeen myös lauman alempiarvoiset lehmät aloittavat syömisen. Arvojärjestykseen vaikuttaa ravinnon ja tilan määrä. Kun ravintoa ja tilaa on runsaasti, kilpailu on paljon vähäisempää. Tästä syystä laidunympäristö on myös hierarkiassa alempiarvoisille lehmille stressittömämpi ympäristö. Lehmillä tulee olla tilaa väistää toisiaan sekä osoittaa arvonsa laumassa. (Hulsen 2007, 33.) Myös säännöllisen jaloittelun avulla huolehditaan eläinten laumahierarkiasta (Tirkkonen 2002, 13).

Laiduntamisen hyötyinä nähdään eläinten fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin ja terveyden kohe-
neminen. Lehmien vastustuskyky voimistuu liikunnan lisääntymisen myötä ja tämä vaikuttaa vä-
hentävästi sairauksiin. Raitis ilma vähentää hengitystietulehduksien tautipainetta. (Hartikainen
2006.) Eläimen päästessä liikkumaan vapaana sen liikuntaelimet vahvistuvat ja tämä taas parantaa
eläimen verenkiertoa ja näin ollen eläimen yleiskunto paranee. Tämä vaikuttaa positiivisesti esi-
merkiksi poikimisiin, jotka helpottuvat eläimen lantioli hasten ollessa vahvemmat. Myös jälkeiset ir-
toavat paremmin ja poikimisesta palautuminen on nopeampaa. (Simpanen 2014, viitattu
17.5.2018.)

Päivänvalolla on suurta merkitystä lehmän käyttäytymiseen. Yleensä lehmät syövät aamulla ja il-
lalla ja makaavat päivällä. (Hulsen 2007, 32.)

Laidun on pehmeä alusta, jossa lehmillä on runsaasti tilaa makoilla. Laidunolosuhteet voivat vä-
hentää ontumista ja utaretulehduksia verrattuna sisätiloihin (Gemma, Charlton & Rutter 2017, vii-
tattu 27.4.2018). Lehmät liikkuvat laitumella huomattavasti enemmän verrattuna pihattoon tai ja-
loittelutarhaan. Liikkuminen, raitis ilma ja auringonvalo parantavat eläimen yleiskuntoa ja paranta-
vat sisäruokintakauden aikana syntyneitä jalkavikoja ja ihohankaumia. (Tirkkonen 2002, 13.)

Lehmän liikkuminen ja pehmeä alusta edistävät sorkkaterveyttä. Sorkkien terveyteen merkittävästi
vaikuttavia tekijöitä ovat kulkureitin, jaloittelutarhan ja laitumen pohjan kunto. Lehmä kävelee mie-
luiten pehmeällä ja joustavalla alustalla. (Yli-Hynnä 2006, 65-66.)

Jaloittelun hyötyinä nähdään myös sorkkaterveyden parantuminen ja yleisesti eläimen verenkie-
toelimistön kestävyuden paraneminen, joka vaikuttaa eläimen yleiseen terveyteen positiivisesti.

Säännöllinen jaloittelu vähentää jalkojen rasittumista ja parantaa eläimen yleiskuntoa. (Tirkkonen 2002, 13.) Laidunolosuhteissa ilmenee vähemmän bakteereita verrattuna navettaolosuhteisiin ja tällä on myös positiivinen vaikutus eläinten sorkkaterveyteen (Hulsen 2007, 37).

Etenkin talviaikaisella jaloittelulla on koettu olevan positiivisia vaikutuksia eläinten sorkkaterveyteen. Jaloittelu talvella antaa luonnonmukaisen sorkkahoidon, sillä lumi puhdistaa sorkkia. (Hänninen & Raussi 2005, 53.) Talviaikaisella jaloittelulla saadaan myös ennaltaehkäistyä tartunnallisten sorkkasairauksien syntymistä. Jos eläimet jaloittelevat pelkästään jaloittelutarhassa, korostuu tarhan pohjarakenteiden materiaalien merkitys: terävät kivet ja murske saattavat vaurioittaa sorkkia. Pohjan tulee olla pehmeä ja joustava, mutta ei upottava. (Yli-Hyynilä 2006, 65,67.)

Laidunkaudella aurinkoinen sää vaikuttaa positiivisesti lehmien hormonitoiminnan säätelyyn ja näin parantaa hedelmällisyyttä ja kiimakäyttäytymistä (Onnistunut laiduntaminen 2012, viitattu 14.5.2018). Lisäksi lehmät saavat D-vitamiinia auringosta. Laitumella eläinten kiimakäyttäytyminen ja kiimojen havaitseminen on helpompaa. Kiimakäyttäytymiseen kuuluu olennaisesti hyppiminen toisten lehmien selkään ja pitävä laidun näin ollen parantaa kiimaoireiden osoittamista. (Hulsen 2011, 81.) Myös Tirkkosen mukaan jaloittelu parantaa eläimen kestävyyttä ja hedelmällisyyttä. Ympäri vuotinen jaloittelu parantaa eläimen kestävyyttä ja hedelmällisyyttä (2002, 13).

Ulkoilun järjestäminen helpottaa navetan puhtaanapitoa, kun esimerkiksi parsien puhdistamisen ja kuivituksen voi järjestää sinä aikana, kun eläimet pääsevät jaloittelualueelle pois navetan sisätiloista. Lisäksi ulkoilun avulla voidaan säästää kuivikekustannuksissa. Kun eläimet ovat ulkona, saadaan helpotettua työntekijöiden työruutiineja ja pienennettyä loukkaantumiseriskiä. Navetan säännöllisellä pesulla on alentava vaikutus tautipaineeseen, eikä lika pääse pinttymään niin helposti. (Simpanen 2014, viitattu 4.5.2018.)

Lajinmukaisen käyttäytymisen lisäksi laiduntavat lehmät ylläpitävät sekä lisäävät luonnon monimuotoisuutta (Jansson & Tuhkanen 2003, 42).

2.4 Laidunnurmen käytön tehokkuus

ProAgrian tekemän arvion mukaan laidunrehun kuiva-ainekilon tuotantokustannus on noin 75% säilörehun tuotantokustannuksista. Nurmea laiduntamalla säästetään rehun korjuuseen, kuivitukseen sekä lannankäsittelyyn liittyviltä materiaali- ja työ kustannuksilta. (Kyrö 2016.)

Laitumen rehukustannus on alhainen, joten sen syöttöön kannattaa kiinnittää yhtä paljon huomiota kuin muidenkin rehujen. Laitumelta saatavan nurmisadon määrää ei ole yhtä helppoa laskea verrattuna muihin viljelykasveihin. Laidunten hyväksikäyttö jää helposti heikoksi. Laitumen hyväksikäyttöä voidaan kuvata hyväksikäyttöprosentilla, joka mitataan syödyn laitumen osuutena tarjolla olevasta laitumesta. Laitumen hyväksikäyttöön voi vaikuttaa eri keinoin, kuten laidunten mitoituksella, lisäruokinnan määrällä, laidunkauden pituudella sekä laidunnusmenetelmällä. (Sairanen & Virkajärvi 2002a, 46.)

Laidunrehun optimaalinen korkeus lehmälle on 25–40 cm. Lehtien osuus tulisi olla 65–80% kuiva-aineesta. Optimaalinen sulavuus on 75%. Eläinten jaloittelu ja laitumen syöttö kannattaa aloittaa vasta kasvuston ollessa 10 cm korkuista. (Sairanen & Virkajärvi 2002a, 47-48.) Sopiva loppukorkeus syötetylle laitumelle on 9–10 cm. Alkukesän kasvusto tulisi syöttää viimeistään lippulehtivaiheessa, ennen kuin korsi turpoaa. Raakavalkuaispitoisuus on vähemmän kuin 25 % kuiva-aineesta ja kaliumpitoisuus 3–3,5% kuiva-aineesta. (Sairanen & Virkajärvi 2002b, 59)

Nurmirehun laatuun vaikuttavat useat eri tekijät, kuten lämmön, säteilyn, veden ja ravinteiden määrät. Nurmirehun sulavuus on yleensä korkeimmillaan laidunkauden alussa. Valkuaispitoisuuden vaihteluun vaikuttavat nurmiseoksen apilapitoisuus sekä lannoitus. Apilapitoisten nurmien on todettu olevan eläimille kaikkein maittavimpia, vaikka ne kasvumassaltaan jäisivätkin heinänurmiseoksiin verrattuna pienemmiksi. Mikäli laidunnurmiseokset sisältävät vähän palkokasveja, tulee tämä osata huomioida täydennysruokinnan osalta. Tosin lehmä ei pysty hyödyntämään liian suuria valkuaismääriä. Liika valkuainen poistuu virtsan mukana. Tämä taas ei ole ravinnetalouden kannalta tehokasta, joten nurmirehun laatu kannattaa pyrkiä optimoimaan. Parhain keino rehun laadun ja määrän hallintaan on suunnitelmallinen laidunstrategia. (Kuusela 2002b, 79.)

Kun laidunala on liian pieni, lehmät syövät laitumen liian lyhyeksi (< 9 cm), jonka vuoksi esimerkiksi timotein ja ruokonadan jälkikasvu heikentyy. Liian lyhyeksi (< 6 cm) syötetyn laitumen ruokinnallinen arvo on heikompi, sillä yleensä siinä on enemmän kortta. Ylilaidunnetun laitumen syöttö on

hidasta, mikä vaikuttaa alentavasti maitotuotoksen määrään. Osa rikkakasveista hyötyy ylilaidunnuksesta ja pääsee valtaamaan laidunalaa. Kun laidunkierron pinta-ala on liian pieni, joudutaan lohkoja syöttämään monesti liian matalana, tästä syystä ylilaidunnettujen laidunlohkojen hyväksikäyttö on alhainen.

Laidunalaa kasvatettaessa lehmän maitotuotos saattaa nousta, mutta sen hyväksikäyttö on heikko, mikäli lohko on liian suuri kerralla syötettäväksi. Alilaidunnuksen myötä syömättä jäänyt rehu ei ole enää hyödynnettävissä, sillä kasvusto on monesti korsiantunutta ja suurin osa lehdistä kuolleita ennen seuraavaa syöttöä. Puhdistusniitolla voi korjata tätä, jotta laidun olisi hyödynnettävissä. (Sairanen & Virkajärvi 2002b, 57.)

Laiduntaminen ei aina ole kaikkein taloudellisin vaihtoehto. Usein laidunnettavalta lohkolta saisi paremman tuottohyödyn pelkällä nurmen viljelyllä. Laiduntaminen voi olla taloudellisesti heikompi vaihtoehto, etenkin jos laiduntamista ei osata optimoida. Yli- ja alilaidunnus ovat kummatkin taloudellisesti tappiollisia vaihtoehtoja. Tästä syystä nurmenviljely on varmempaa.

Jaloittelun haaste taloudellisesta näkökulmasta on valumavesien käsittelystä johtuvat kustannukset. Kun karjakoot kasvavat ja tarhat laajenevat, tarvitaan vaadittavaa varastointitilaa lisää valumavesien käsittelyyn. Rakennus- ja muutostyöt aiheuttavat työ- ja lisäinvestointikustannuksia tiloille. (Puumala 2004, 15.)

2.5 Laiduntamisen ja jaloittelun haasteet

Kuraiset ja märät kulkuväylät altistavat eläimet erilaisille sorkkasairauksille. Sateisena kesänä märkä maa voi nopeuttaa esimerkiksi anturahaavaumien syntymistä. (Yli-Hynnilä 2006, 65-67.) Myös utareet voivat tahrinua helposti kuraisilla kulkureiteillä, mikä aiheuttaa hygieniariskin (Järvenranta 2002c, 89). Talviaikainen jaloittelu luo lumen ja jään vuoksi eläimille liukastumisriskin, mutta sitä kannattaa ehkäistä pitäväpohjaisilla reiteillä ja hiekoituksella. (Yli-Hynnilä 2006, 65-67.) Lehmäliikenteen toimivuuteen vaikuttavat muun muassa kulkureittien esteettömyys ja sisäänkäyntien helppokulkuisuus. Lain mukaan laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava turvallisia ja sellaisia, että eläimet eivät likaannu tarpeettomasti. (Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta 592/2010.)

Hyönteistorjunta on tärkeää laidunkaudella. Kärpäset ja paarmat voivat ärsyttää eläinten ihoa, aiheuttaa utaretulehduksen ja tehdä eläimistä levottomia. Hyönteisiä esiintyy etenkin alueilla, joissa on paljon puustoa. Hyönteistorjunnan avulla hyönteisten aiheuttamia puremia ja iho-ongelmia on vähemmän ja eläimet ovat rauhallisempia. (Hulsen 2007, 36.) Kärpäset levittävät *S. aureus* -bakteeria ja näin voivat aiheuttaa niin sanotun kesäutaretulehduksen. Kesäutaretulehdus on parantumaton utaretulehdus, jota esiintyy pääasiassa ummessa olevilla lehmillä ja tiineillä hiehoilla. (Hulsen & Lam 2011, 38.)

Laidun on myös hyvä pitää puhtaana risuista ja pusikoista, jotta eläimet eivät saa ruhjeita tai haavoja. Vedinten haavat aiheuttavat utaretulehdusriskiä. Laidunkaudella maidon solupitoisuudet kasvavat, koska lämpö edistää utaretulehdusbakteerien kasvua. Laidunkaudella on huolehdittava hyvästä hygieniasta infektiopaineen kurissa pitämiseksi. (Onnistunut laiduntaminen 2012, viitattu 14.5.2018.) Alkukesän voimakkaan UV-säteilyn vuoksi lehmien utareita tulisi tarkkailla ja tarvittaessa suojata esimerkiksi utareliiveillä tai rajoittamalla ulkoilua. Vedinten halkeilua voi ennaltaehkäistä rasvaamalla vetimiä. (Tirkkonen 2002, 13.)

Laidunnusta järjestäessä tulee ottaa huomioon riittävä laidunala, sillä pienellä laidunalalla tautipaine on suurempi ja suolisto- ja keuhkomatoinfektioita esiintyy enemmän (Hulsen 2007, 28, 30). Kun samaa aluetta käytetään useina vuosina, alueelle pääsee helpommin kehittymään loisia, jotka tartuttavat eläimiä. Maha-, suolisto- ja keuhkomatojen munat ja toukat tartuttavat uusia eläimiä. Munia ja toukkia päätyy laitumelle ulosteiden mukana. Nuorkarjaa laidunnettaessa tulee ottaa huomioon loistartunnat, sillä nuorkarjalle ei ole vielä kehittynyt vastustuskykyä loistartuntoja vastaan. Etenkin sisäloiset ovat nuorkarjan kohdalla haitallisia, sillä pahimmillaan ne aiheuttavat ripuleita sekä kasvun hidastumista. (Huuskonen, Holström, Hägg, Kauppinen, Lehtiniemi, Mononen, Pessa, Timonen, Tuomisto & Uusi-Kämppe 2006, 20-21.)

Sukkulamadot ovat yleisimpiä laitumilla esiintyviä loisia. Vasikoita ei tulisi laiduntaa vanhoilla, lehmien laiduntamalla lohkoilla, vaan nuorkarjalle olisi suotavinta järjestää aina tuore laiduntamaton laidun (Hallivuori 2014, viitattu 2.5.2018). Tehokkain keino sisäloisten torjuntaan on huolellisesti suunniteltu laidunkierto tai loislääkitys (Tirkkonen 2002, 13).

Lämpöstressi on ilmiö, jota esiintyy hellepäivinä. Lämpöstressin aiheuttajana ei ole yksistään ilman lämpötila, vaan myös ilmankosteudella on suuri merkitys. Lämpöstressiä lehmä kokee jo +21 °C lämpötilassa ilmankosteuden ollessa yli 75%. Navettaolosuhteissa nämä lukemat ylittyvät kesäisin.

(Suomen Rehu 2015, viitattu 2.5.2018.) Lämmin sää heikentää lehmien kiimakäyttäytymistä (Hulsen & Lam 2011, 81). Vastustuskyvyn heikkeneminen altistaa maidonlaadun heikkenemiselle ja utaretulehdukselle (Kurkela 2014, viitattu 2.5.2018). Laitumella tai ulkotarhassa olevien eläinten on päästävä riittävään sääsuojaan. (10.6.2010/592).

Helteen aiheuttaman lämpöstressin vaikutuksia voi lievittää hyvälaatuisella sulavalla säilörehulla sekä väkirehuilla (Hallivuori 2014, viitattu 2.5.2018). Syönnin vähentyessä vahvempi säilörehu takaa paremmin ravintoaineiden riittävyden. Happaman pötsin oireilta vältytään tarjoamalla kuitupi-toista rehua. Iltaisin on paras aika jakaa rehua, sillä se ei lämpene niin helposti ja lehmät syövät enemmän öisin, koska ilma on viileää. (Linnainmaa 2017, viitattu 2.5.2018.)

Laiduntamisen haasteena nähdään usein juomaveden järjestäminen. Laitumella on oltava asianmukaiset vesikalusteet. Juomaveden voi järjestää laitumelle traktorilla vietävien juottosäiliöiden ja altaiden avulla tai juomakuppien ja uimuriventtiilillä varustettujen juoma-altaiden avulla. Purojen, jokien ja järvien rantoja ei kannata pitää juomapaikkoina, koska eläinten virtsa ja uloste likaannuttavat veden helposti. (Ellä ym. 2012, 41.)

Vesi vaikuttaa olennaisesti maidon määrään. Veden huono laatu ja heikko saatavuus altistaa herkemmin utaretulehduksille. (Hallivuori 2014, viitattu 2.5.2018.)

Luonnollinen juomisnopeus vapaasta vesilähteestä naudalla on 15–20 litraa minuutissa. Lehmät juovat enemmän, kun virtaus on suuri. Veden virtauksen kuppiin tulisi olla 10–12 litraa minuutissa lypsävillä lehmillä. Jos veden virtaus ei ole riittävä, voivat lehmät jättää veden juonnin vähälle, mikä vaikuttaa tuotokseen ja rehun syöntiin. (Luke 2015b, viitattu 4.5.2018.) Jos uusi eläinsuojelulain lakiehdotus tulee voimaan vuonna 2020, tulee eläimille olla juomavettä jatkuvasti saatavilla tai sitä tulisi antaa eläimelle säännöllisin väliajoin (Maa- ja metsätalousministeriö 2017, viitattu 26.3.2018). Lypsylehmä tarvitsee 200 litraa vettä vuorokaudessa. Mikäli juomapaikka sijaitsee kauempana kuin 250 metrin päässä, lypsylehmä ei mielellään kävele sinne.

2.6 Laiduntamisen ympäristövaikutukset

Suurimmat ravinnehuuhtoumat tapahtuvat keväisin. Huuhtoutumiseen vaikuttavat muun muassa maalaji, kasvipeitteisyys, routakerros sekä edellisvuoden sademäärä. Maalajilla on vaikutusta huuhtoutuviin ravinteisiin. (Järvenranta 2002b, 84-85.)

Suurin ympäristöön vaikuttava tekijä laidunnuksessa on eläintiheys. Ylilaiduntamisella saadaan hyvinkin nopeasti aiheutettua suuria haittoja maaperään (Järvenranta 2002a, 83).

Useina peräkkäisinä vuosina laitumina käytetyt peltolohkot usein tallautuvat pahoin. Maan painautumista voi ehkäistä maan muokkaamisella sekä välttämällä liian useita perättäisiä laidunnusvuosia samoilla peltolohkoilla. Laitumen käyttöä saadaan tehostettua lohkosyöttömenetelmällä, jonka avulla voidaan myös vähentää tallaantumista. (Castrén, Perttilä, Saloniemi, Taponen & Ahlström 2000, 24-25.)

Pahin eroosio muodostuu juomapaikoille ja odotusalueille. Juomapaikkojen kuormitus on pahimmillaan kaksinkertainen verrattuna muuhun laidunalaan. Juomapaikan ympäristön kuluminen lisää ravinteiden huuhtoutumista. (Sairanen & Virkajärvi 2002a, 48.) Savimailla maan tiivistyminen saattaa muodostua ongelmaksi, etenkin märkinä kesinä (Järvenranta 2002c, 89).

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Kyselytutkimus

Kyselytutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa Osuuskunta Pohjolan Maidon maitotilayrittäjien laidunnus- ja jaloittelukäytännöistä. Kysely tehtiin Webropol-ohjelmalla.

Kysely (liite 1) jakautui neljään osaan: perustiedot, lypsylehmät, nuorkarja ja väittämät. Lypsylehmien ja nuorkarjan osuudet jakautuivat vielä laidunnus- ja jaloittelukysymyksiin. Osa kysymyksistä oli monivalintakysymyksiä ja kyselyn lopussa oli myös kaksi avointa kysymystä, joihin vastaaja sai halutessaan vastata.

Kyselyn perusjoukkona toimi Osuuskunta Pohjolan Maidon maitotilayrittäjät, jotka käyttävät Valion sisäistä verkkopalvelu Valmaa. Osuuskunta Pohjolan Maidon alueella maitotilayrittäjiä on noin 1400, ja kyselyllä saavutettiin heistä noin 80%. Kysely oli avoinna 19.2.–11.3.2018.

Aineiston käsittely aloitettiin heti kyselyn sulkeuduttua. Aineistoa käsiteltiin Excel-tilukkolaskenta-ohjelmalla, jolla muodostettiin suorien jakaumien kuvaajat. IBM SPSS Statistics –ohjelmalla tehtiin muun muassa frekvenssi- ja prosenttijakaumataulukoita, jotka viettiin Word-tiedostomuotoon. Aineistolle suoritettiin ristiintaulukointia laiduntavien ja ei-laiduntavien tilojen välisestä mielipideeroista. Ristiintaulukointia tehtiin myös eri navettatyypin välillä, minkä avulla selvitettiin muun muassa, miten maitotilayrittäjien laiduntamisen tulevaisuuden näkymät poikkesivat toisistaan navettatyypin ollessa eri.

3.2 Haastattelututkimus

Haastatteluiden avulla haluttiin tukea aiemmin tehtyä kyselyä, joten haastattelun kysymykset (Liite 2) teemoitettiin osittain samaan tapaan kuin kyselyssä. Haastattelututkimus tehtiin kymmenelle maitotilayrittäjälle. Haastateltavien yhteystiedot haastatteluita varten saatiin Osuuskunta Pohjolan Maidolta.

Haastattelut eivät olleet puhtaasti puolistrukturoituja eivätkä teemahaastatteluita, vaan ennemminkin yhdistelmä näistä kahdesta haastattelutyypistä. Kysymykset jaoteltiin neljään eri kategoriaan: laiduntaa, ei laidunna, jaloittelee ja ei jaloittele. Kysymyspohjia käytettiin sen mukaan, minkä tyyppinen haastateltava oli, esim. Tila A:lla järjestettiin laidunnusta, mutta ei jaloittelua erikseen, joten tilalta kysyttiin laiduntamiseen liittyviä kysymyksiä sekä kysymyksiä siihen liittyen, miksi tilalla ei järjestetä jaloittelua.

Haastatteluihin valittiin eri tyyppisiä tiloja, jotta haastattelututkimuksesta saatiin mahdollisimman monipuolinen. Haastateltavien tilojen kokoluokat ja navettatypit sekä käytänteet olivat keskenään erilaisia. Joukossa oli parsinavetoita sekä pihattonavetoita automaatti sekä -asemalypsyillä. Osalla tiloista laidunnettiin mutta ei jaloiteltu, tai päinvastaisesti jaloiteltiin mutta ei laidunnettu. Joukossa oli myös tiloja, joissa oli sekä laidunnusta että jaloittelua sekä myös sellaisia tiloja, joissa ei ollut järjestettynä kumpaakaan.

Haastattelut tehtiin 4.4.–19.4.2018. Haastattelut suoritettiin puhelinhaastatteluina, joiden kesto vaihteli 5:stä 15 minuuttiin. Haastatteluista tehdessämme huomasimme, että haastattelut eivät noudattaneet tekemiämme haastattelurunkoja. Suurimpaan osaan kysymyksistä vastaukset saatiin johonkin aiemmin kysytyn kysymyksen kohdalla.

Haastattelut tallennettiin sanelimelle, jonka jälkeen niille suoritettiin peruslitterointi. Haastatteluista halutaan mahdollisesti hyödyntää myöhemmin, jonka vuoksi litteroinnin vähimmäistasoksi valikoitui peruslitterointi.

Maitotilayrittäjiltä, jotka järjestävät tilallaan laiduntamista vähintään yhdelle eläinryhmälle, kysyttiin laiduntamiseen liittyviä kysymyksiä. Halusimme selvittää, mittaavatko maitotilayrittäjät laiduntamisen vaikutuksia jollain tavalla. Halusimme selvittää, millaisia mittareita maitotilayrittäjät käyttivät.

Maitotilayrittäjiltä, jotka eivät järjestäneet tilallaan laiduntamista ollenkaan, haluttiin selvittää keskeisimpiä syitä sille, miksi laiduntamista ei järjestetty. Lisäksi selvitettiin, mitkä sisäiset ja ulkoiset kannustimet vaikuttavat laiduntamisen järjestämiseen.

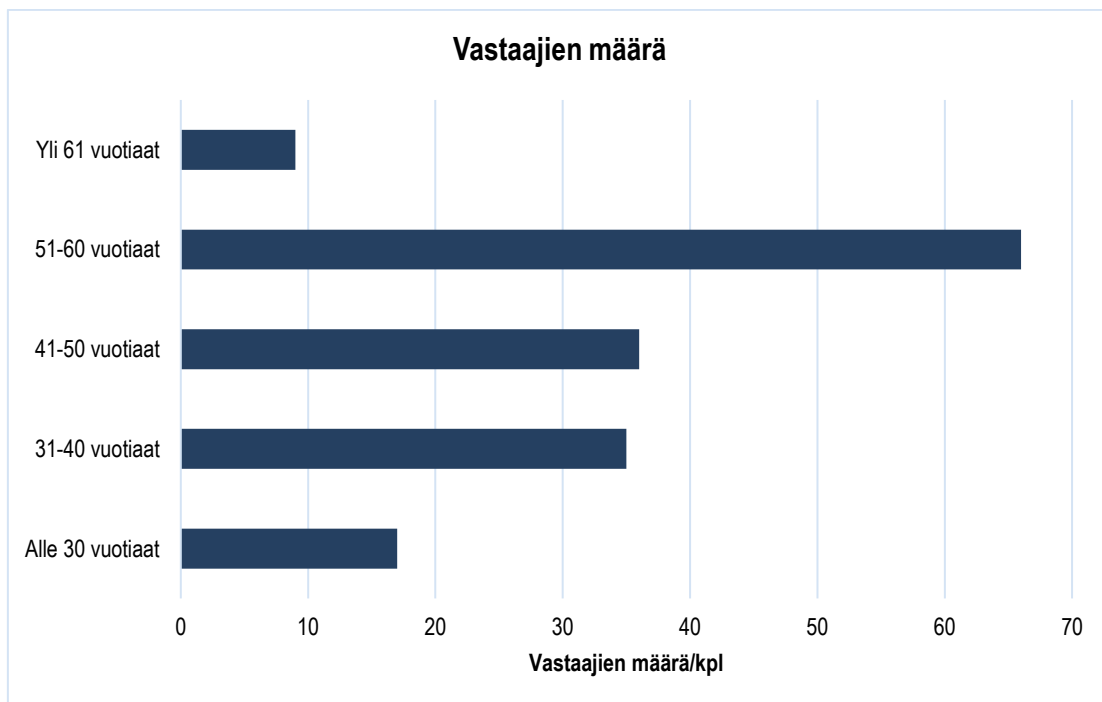
Maitotilayrittäjiltä, jotka järjestivät tilallaan jaloittelua vähintään yhdelle eläinryhmälle, haluttiin selvittää, millaisilla mittareilla maitotilayrittäjät mittaavat jaloittelun vaikutusta esimerkiksi eläinten hyvinvointiin. Haastatteluissa kysyttiin myös, oliko eläimille järjestettävissä ympärivuotista jaloittelumahdollisuutta.

Maitotilayrittäjiltä, jotka eivät järjestäneet tiloillaan jaloittelua ollenkaan, kysyttiin ulkoisia ja sisäisiä tekijöitä jotka olivat vaikuttaneet päätökseen.

4 TULOKSET

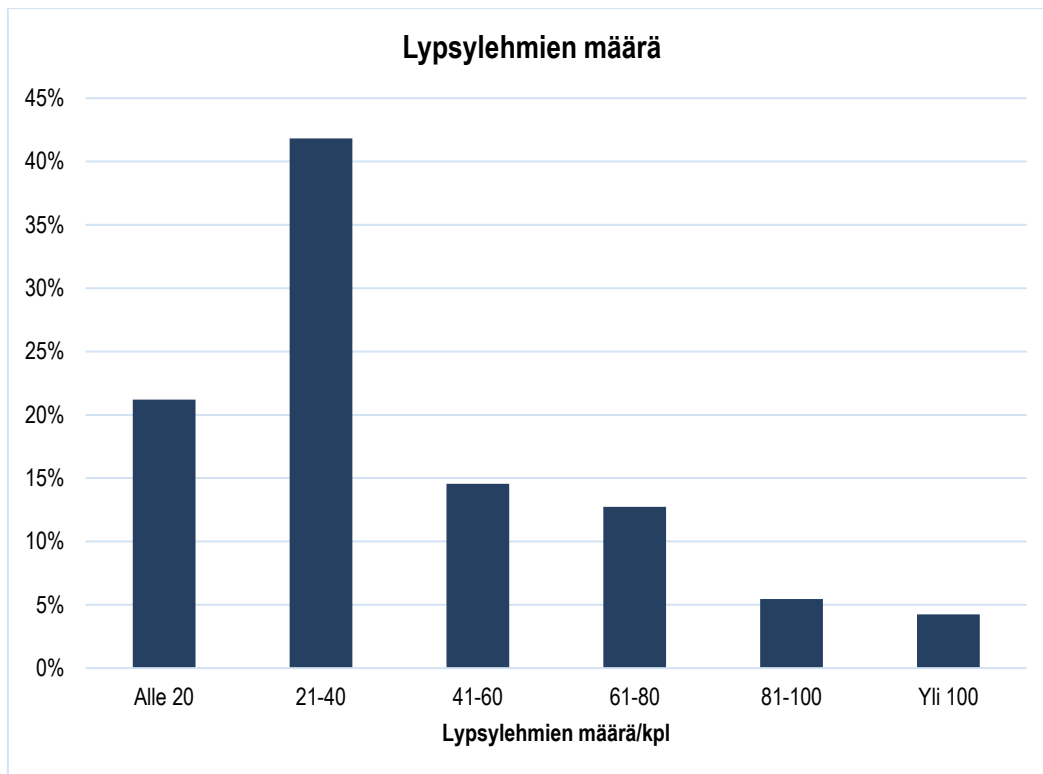
4.1 Perustiedot

Kyselyyn vastasi 165 maitotilayrittäjää, jolloin vastausprosentti on 15%. Alla olevasta kuviosta 1 voi nähdä vastanneiden jakautumisen iän mukaan. Vastanneista suurin osa oli 51 – 60 -vuotiaita. Vastanneista 60% (98 kpl) oli miehiä ja 40% naisia.

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden maitotilayrittäjien määrä ikäryhmittäin (N=165)

Vastaajien navettatyypit jakoutuivat seuraavasti: 22%:lla oli pihattonavetta automaattilypsyllä, 17%:lla pihattonavetta asemalypsyllä, 59%:lla parsinavetta ja 2%:lla oli muita kuin edellä mainittuja, muun muassa kombinavetta. Kuviosta 2 voi tarkastella karjakokoon jakautumista vastaajien kesken. Yleisin karjakoko oli 21–40 lypsylehmää. Vähiten oli yli 100 lypsylehmän karjoja.

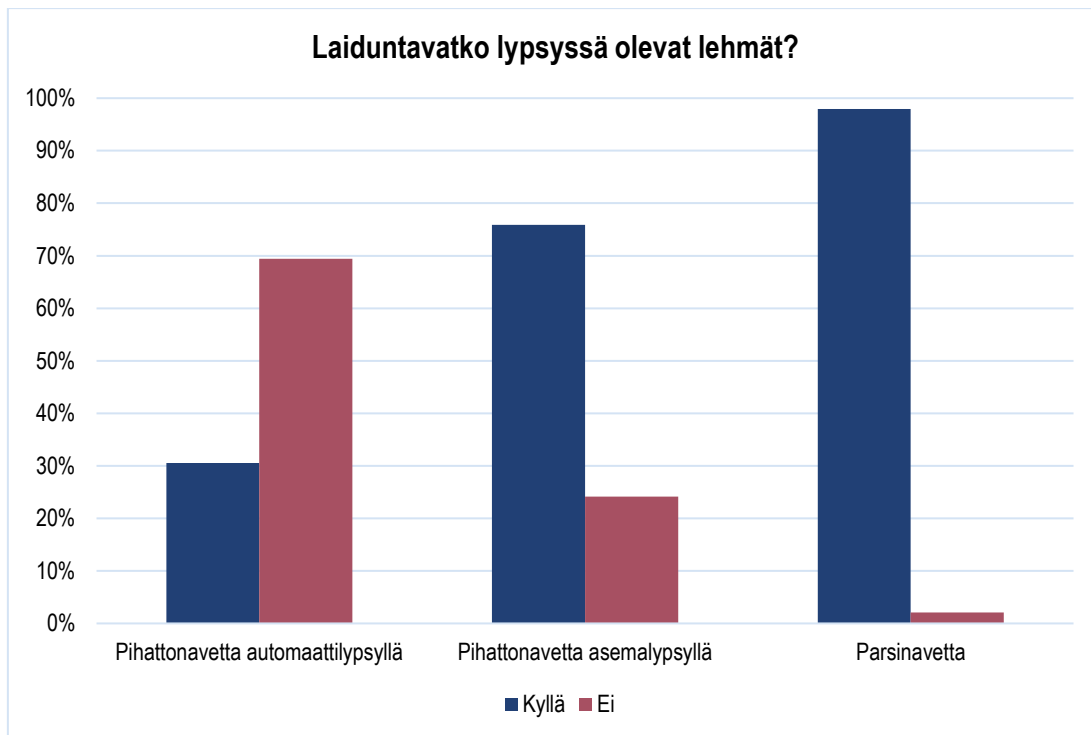
Kuvio 2. Vastaajien jakautuminen karjakokoluokittain (N=165)

Kyselyssä kysyttiin myös lypsylehmien sijoittumista tuotantorakennuksiin. Kysymyksessä oli useampi vaihtoehto, joista vastaaja pystyi valitsemaan useamman. Vastaajista 72%:lla (118 kpl) kaikki eläimet ovat samassa tilassa, 32%:lla on umpilehmät erillään. 4%:lla oli muita ratkaisuja, muun muassa vasikoiden, hiehojen tai umpilehmien sijoittuminen muualle.

4.2 Laiduntamisen yleisyys

Vastaajista 79% (131 kpl) laiduntaa lypsyssä olevia lehmiä. Loput 33 kpl maitotilayrittäjästä eivät laidunna lypsyssä olevia lehmiä ja yhdellä vastaajista on poikkeuslupa laiduntamattomuuteen. Poikkeusluvun syynä on se, että tila sijaitsee pohjavesialueella eikä tilan läheisyydessä ole laidunkelpoista aluetta. Alla olevasta kuviosta 3 voi nähdä laiduntavien tilojen määrän navettatyypeittäin. Automaattilypsytiloista 31% (11 kpl) ja asemalypsytiloista 76% (22 kpl) laiduntaa lypsyssä olevia lehmiä. Parsinavettatiloista 98% (95 kpl) laiduntaa lypsyssä olevia lehmiä.

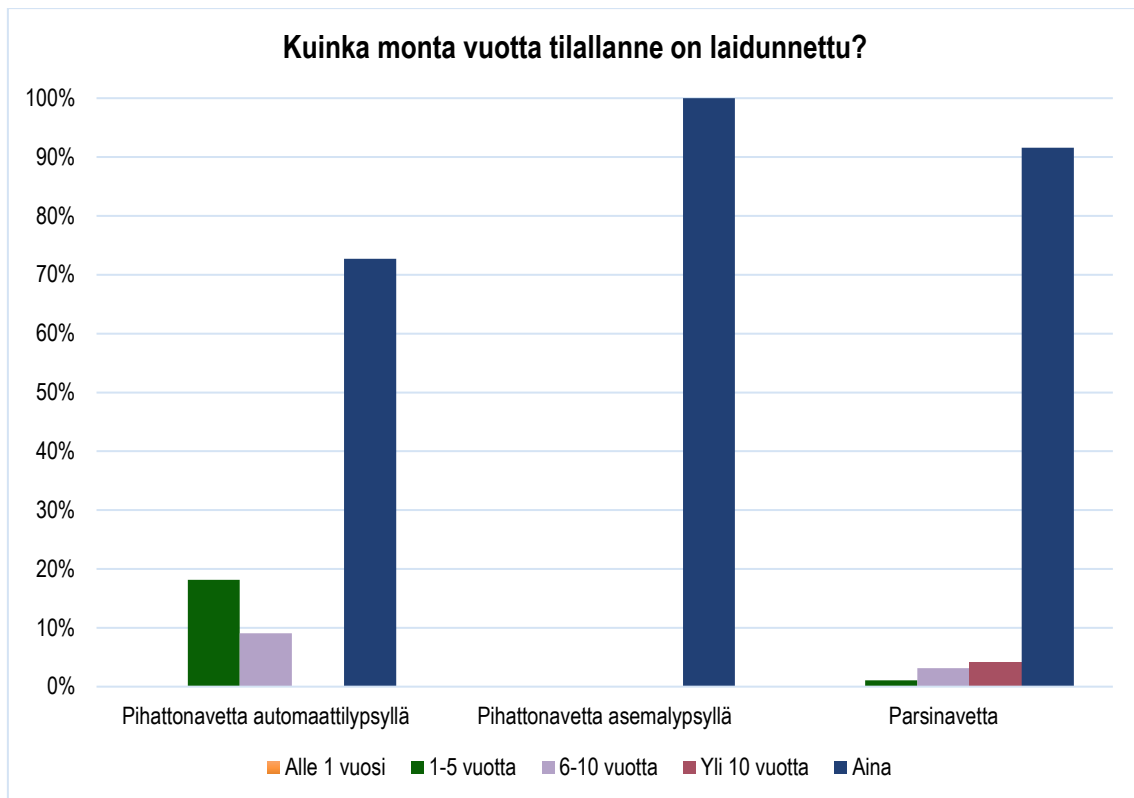

Kuvio 3. Lypsyssä olevien lehmien laidunnus navettatyypeittäin. (N=165)

73%:lla (120 kpl) tiloista nuorkarja laiduntaa. Näistä 95% (114 kpl) laiduntaa 13–24 kuukauden ikäisiä hiehoja. 89% laiduntaa 6–12 kuukauden ikäisiä hiehoja ja 45% vasikoita.

92% laiduntajista kertoi, että tilalla on laidunnettu aina. Kaikki asemalypsyn omaavat maitotilayrittäjät ovat aina laiduntaneet lypsyssä olevia lehmiä. Laiduntavista automaattilypsytiloista 18% on laiduntanut lypsyssä olevia lehmiä 1–5 vuotta, 9% 6–10 vuotta ja 73% aina. 92% (120 kpl) parsinavetallisista tiloista on laiduntanut lypsyssä olevia lehmiä aina. Kuviossa 4 näkyy laidunnettujen vuosien määrä navettatyypeittäin.

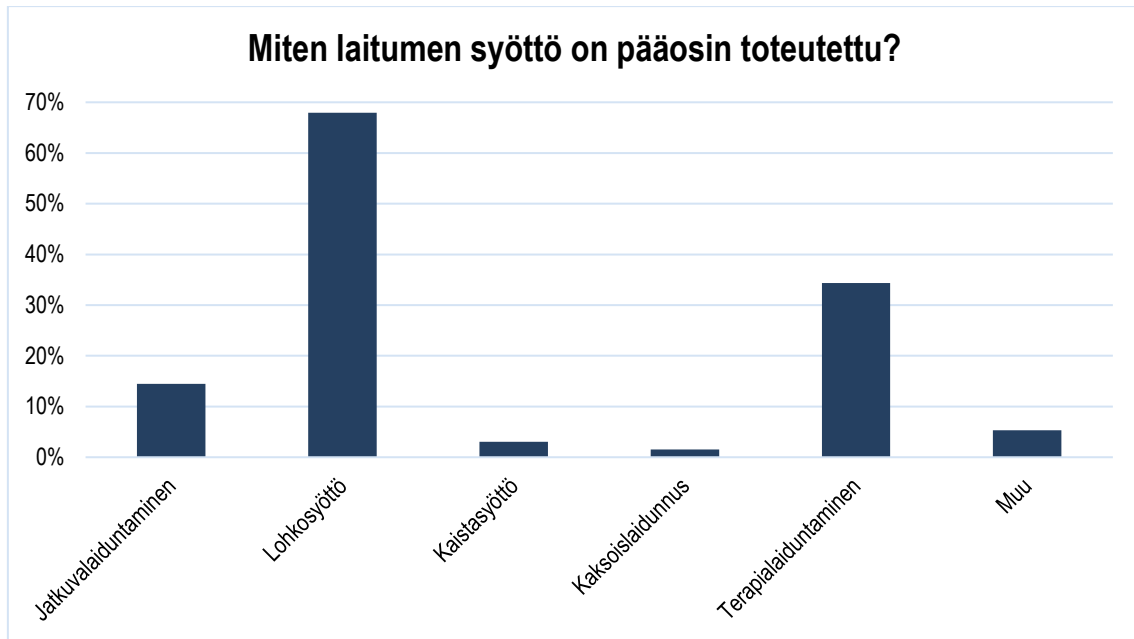

Kuvio 4. Laidunnusvuosien määrä navettatyypeittäin. (n=131)

4.3 Laiduntamismenetelmät

63% (83 kpl) vastaajista laiduntaa eläimiä yli 90 päivää, 31% 61–90 päivää ja 6% 31–60 päivää. 19%:lla maitotilayrittäjistä oli käytössä kokoaikainen laidunnus. Osa-aikaista laidunnusta järjesti 68% (89 kpl). 11%:lla tapauksista eläimillä oli vapaa kulku laitumelle. Lopuilla vastaajista oli käytössä jokin muu toteutus. Laidunporttien avulla oli järjestetty muunlaisia toteutuksia.

Laitumen syöttö tapahtuu 68%:lla tiloista lohkosyöttönä, 34%:lla terapialaiduntamisena, 15%:lla jatkuvana laiduntamisena, 3%:lla kaistasyöttönä ja 2%:lla kaksoislaidunnuksena. 5%:lla oli jokin muu laitumen syöttömenetelmä käytössä. Muita toteutuksia oli muun muassa metsälaidun ja lisäruokinta laidunkauden aikana. Kuviosta 5 voi tarkastella millaisia syöttömenetelmiä kyselyyn vastaajat järjestävät laidunnuksessa. Yhdellä tilalla voi olla käytössä useita syöttömenetelmiä.

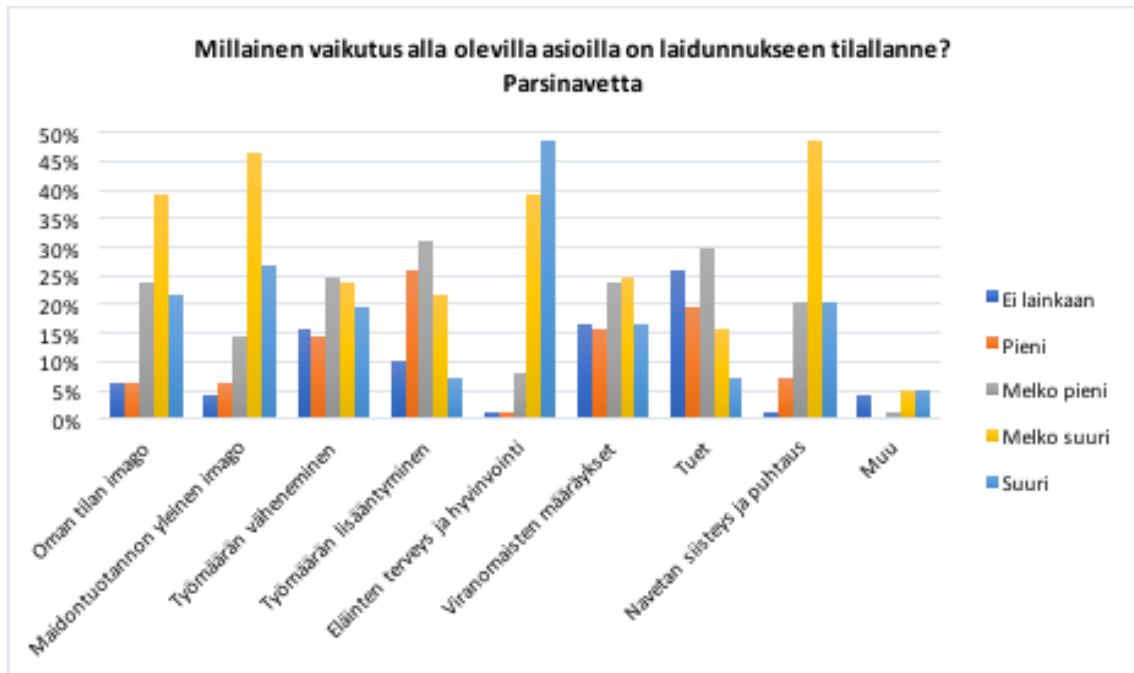

Kuvio 5. Laiduntavien tilojen syöttömenetelmät (n=131)

4.4 Laiduntamiseen vaikuttavat tekijät

Kaikista vastanneista 50% koki eläinten terveyden ja hyvinvoinnin merkittävimmäksi tekijäksi tilan laidunnuksen järjestämiseksi. 44% vastaajista vastasi maidontuotannon yleisen imagon olevan yksi suurimmista vaikuttavista tekijöistä laiduntamisen järjestämiseksi. 37% koki myös oman tilan imagon melko suureksi vaikuttavaksi tekijäksi.

Kuviosta 6, voi tarkastella mistä syystä parsinavetalliset tilat järjestävät laiduntamista. 22% vastaajista joiden navettatyypinä oli parsinavetta, koki oman tilan imagon vaikuttavan suuresti laidunnuksen järjestämiseksi ja 39% melko suureksi. 49% parsinavetallisista kokivat eläinten hyvinvoinnilla ja terveydellä olevan suuri merkitys ja 39% melko suureksi. Lähes puolet parsinavetallisista vastaajista koki navetan siisteydellä ja puhtaudella olevan suuri vaikutus laidunnuksen järjestämiseksi. Muita vaikuttavia tekijöitä olivat muun muassa maitotilayrittäjien oma hyvinvointi, kiimojen parantuminen, rehunkulutus ja se, että ”laiduntavaa lehmää on ilo katsella”.

Kuvio 6. Vaikuttavat tekijät laiduntamisen järjestämiseen parsinavetoissa (n=95)

Kuviosta 7 voi tarkastella mitkä tekijät vaikuttavat asemalyksyllä varusteltujen pihattonavetoiden laidunnuksen järjestämiseen. Asemalyksyn omaavista 21% (5 kpl) vastasi oman tilan imagolla olevan suuri vaikutus laidunnuksen järjestämiseksi ja 28%, että imagolla on melko suuri vaikutus. Maidontuotannon yleisen imagon vaikutuksen suureksi koki 31%, melko suureksi 24% ja melko pieneksi 17%. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin vaikutuksen koki suureksi 31% ja melko suureksi 38%. Navetan siisteydellä ja puhtaudella oli 10% mielestä suuri tai melko suuri vaikutus ja 38% koki vaikutuksen melko pieneksi.

Kuvio 7. Vaikuttavat tekijät laiduntamisen järjestämiseen asemalyksy pihattonavetoissa (n=22)

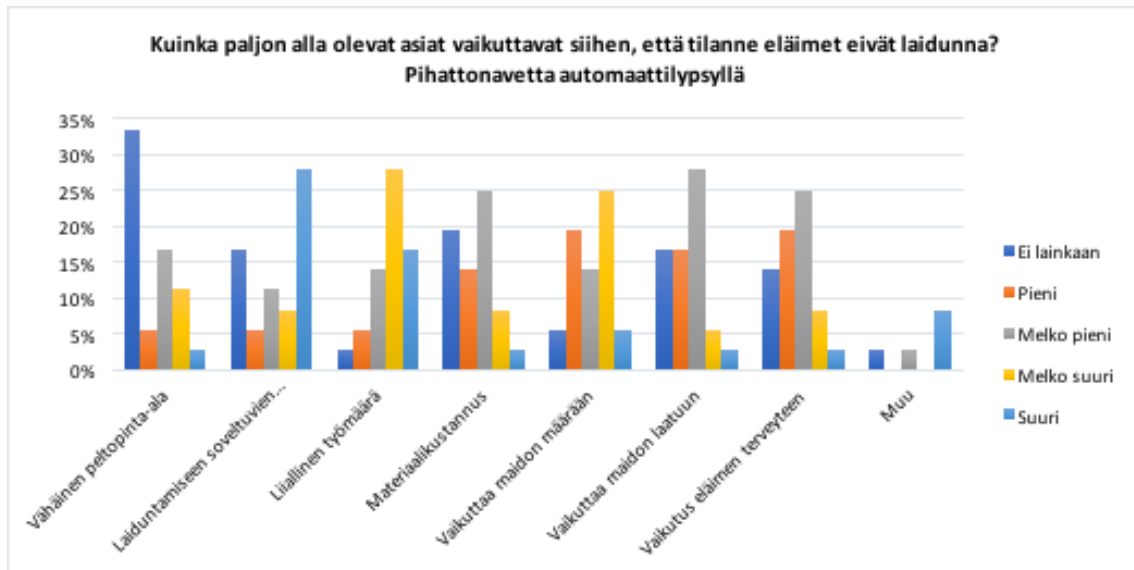
Kuviossa 8 on esitetty, mitkä tekijät vaikuttivat automaattilypsyllisten pihattonavetoiden laiduntamisen järjestämiseen. Imago ja eläinten hyvinvointi oli yleisimmin niitä tekijöitä, joiden vaikutus on vastaajien mielestä suuri.

Kuvio 8. Vaikuttavat tekijät laiduntamisen järjestämiseksi automaattilypsy pihattonavetoissa (n=11)

4.5 Laiduntamisen esteet

Kuvioista 9 voi tarkastella automaattilypsyllä varustettujen pihattojen omistajien vastauksia, kun kysyttiin esteitä laiduntamisen järjestämiseen. Kolmasosa (8 kpl) heistä, joilla on pihattonavetta automaattilypsyllä, kokivat ettei vähäisellä peltopinta-alalla ole lainkaan merkitystä siihen, että tilan eläimet eivät laidunna. 28% vastaajista, joilla on pihattonavetta, kokivat suurimmaksi laiduntamattomuuteen vaikuttavaksi tekijäksi laiduntamiseen soveltuvien peltolohkojen hankalan sijainnin. Tosin 17% oli myös sitä mieltä, ettei peltolohkojen hankala sijainti vaikuta lainkaan tilan laiduntamattomuuteen. Automaattilypsytiloilla 17% koki liiallisen työmäärän suureksi vaikuttavaksi tekijäksi ja 28% melko suureksi. Materiaalikustannuksen merkityksen koki melko pieneksi 25% ja pieneksi 14%. Muita syitä automaattilypsynavetoiden laiduntamattomuuteen oli navetan hankala sijainti.

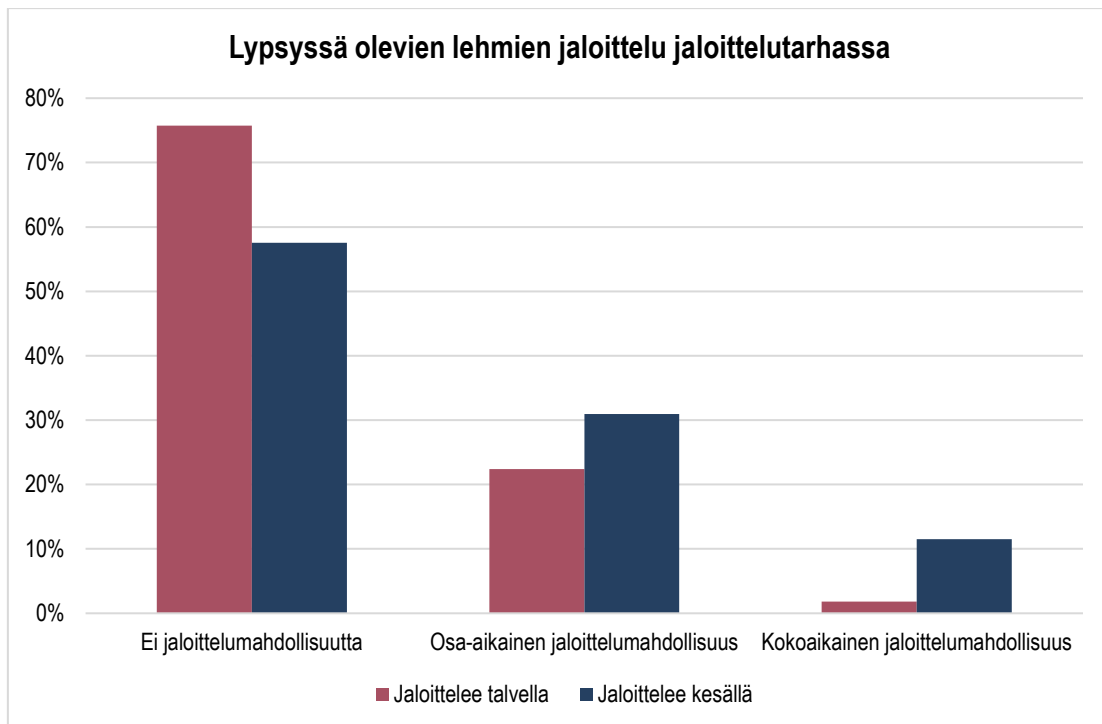

Kuvio 9. Pihattonavetta automaattilypsyllä, laiduntamattomuuteen vaikuttavat asiat (n=25)

Pihatoissa, joissa on asemalypsy (n=7), laiduntamisen esteiksi mainittiin muun muassa laiduntaamiseen soveltuvien peltolohkojen hankala sijainti. Materiaalikustannuksen vaikutus koettiin pieneksi. Myöskään vaikutusta eläinten terveyteen ei pidetty merkittävänä.

4.6 Jaloittelun yleisyys

Kuviosta 10 voi nähdä, että kaikista vastanneista 76%:lla (125 kpl) lypsyssä olevat lehmät eivät jaloittele jaloittelutarhassa talvisin. Osa-aikainen jaloittelumahdollisuus on 22%:lla ja kokoaikainen 2%:lla. 58%:lla (80 kpl) ei ole jaloittelumahdollisuutta jaloittelutarhassa lypsyssä oleville lehmille kesällä. Osa-aikainen jaloittelumahdollisuus on 31%:lla ja kokoaikainen 11%:lla.

Kuvio 10. Lypsylehmien jaloittelu talvisin ja kesäisin (N=165)

4.7 Jaloittelu-aika talvella

80%:lla (32 kpl) maitotilayrittäjistä, jotka järjestävät talvijaloittelua, lypsylehmät jaloittelevat korkeintaan kymmenenä päivänä kuukaudesta. 15% järjestää jaloittelua yli 11 päivänä ja 5% lehmistä jaloittelee, kun on alle –15 astetta pakkasta. 52%:lla (30 kpl) vastaajista lypsylehmien on mahdollista jaloitella yli 90 päivää, 38%:lla 61–90 päivää, 7%:lla 31–60 päivää ja 3%:lla alle 30 päivää.

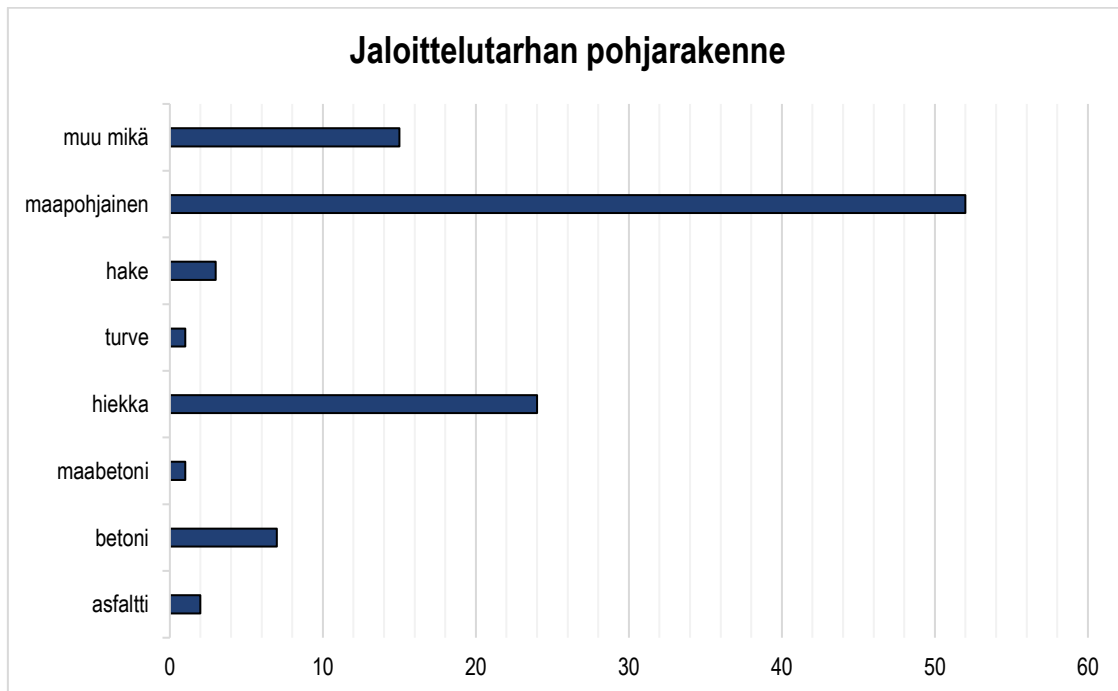
4.8 Nuorkarjan jaloittelu

Vastaajista 44%:lla (73 kpl) nuorkarja jaloittelee. Nuorkarjalle jaloittelua järjestävillä tiloilla 74% jaloitteluttaa 13–24 kuukauden ikäisiä hiehoja ja 71% 6–12 kuukauden ikäisiä hiehoja. 41% nuorkarjalle jaloittelua järjestävistä, järjestää jaloittelua myös vasikoille.

4.9 Jaloittelutarhat

Kyselyssä selvitettiin minkälaisia pohjarakenteita maitotilayrittäjät käyttävät jaloittelutarhoissaan (kuvio 11). Vaihtoehtoina olivat; asfaltti: betoni, maabetoni, hiekka, turve, hake, maapohjainen ja

muu. Yleisin käytetty pohjarakenteen materiaali oli maapohjainen. Pohjamateriaaliksi pystyi valitsemaan useita vaihtoehtoja. Eri vaihtoehtoja valittiin kaiken kaikkiaan 105. Yksikään vastaaja ei valinnut yli kolmea eri vaihtoehtoa jaloittelutarhan pohjamateriaaliksi. Seitsemän vastaajista valitsi materiaaliksi maapohjaisen pohjarakenteen lisäksi hiekan. Muita jaloittelutarhan pohjamateriaaleja oli muun muassa laidunmaa.

Kuvio 11. Jaloittelutarhan pohjarakenteiden jakautuminen materiaaleittain (n=89)

Kyselyssä kysyttiin, minkälaisia jaloittelutarhan hoitokäytäntöjä vastaajilla oli, esimerkiksi kuinka usein kuivike/pintamateriaali vaihdetaan tai tarha puhdistetaan. Eniten vastattiin, että jaloittelutarhaa puhdistetaan tarpeen mukaisesti. Talvella jaloittelevat eivät sen kummemmin puhdistaneet tarhaa, mutta lumi aurattiin pois tarpeen vaatiessa. Jaloittelutarhojen hoitotoimenpiteet vaihtelivat pohjarakenteen mukaan.

Jaloittelevilta kysyttiin jaloittelutarhan kokoa neliömetreissä. Kysymys oli avoin, joten vastausten sisältö vaihteli suuresti. Jaloittelutarhan koko vaihteli muutamasta kymmenestä neliömetristä kymmeniintuhansiin neliömetreihin. Jaloittelutarhan kokoon vaikuttaa, onko kyseessä niin sanottu laaja

vai suppea jaloittelutarha. Jaloittelutarhan kokoon vaikuttaa käytetty pohjamateriaali. Kaikista vastanneista 36%:lla jaloittelutarhan koko oli yli 1000 m². Puolet maapohjaisista jaloittelutarhoista oli yli 1000 m² kokoisia. Vastanneista 35%:lla jaloittelutarhan koko oli alle 500 m².

4.10 Kaikkien vastaajien mielipiteet väittämistä

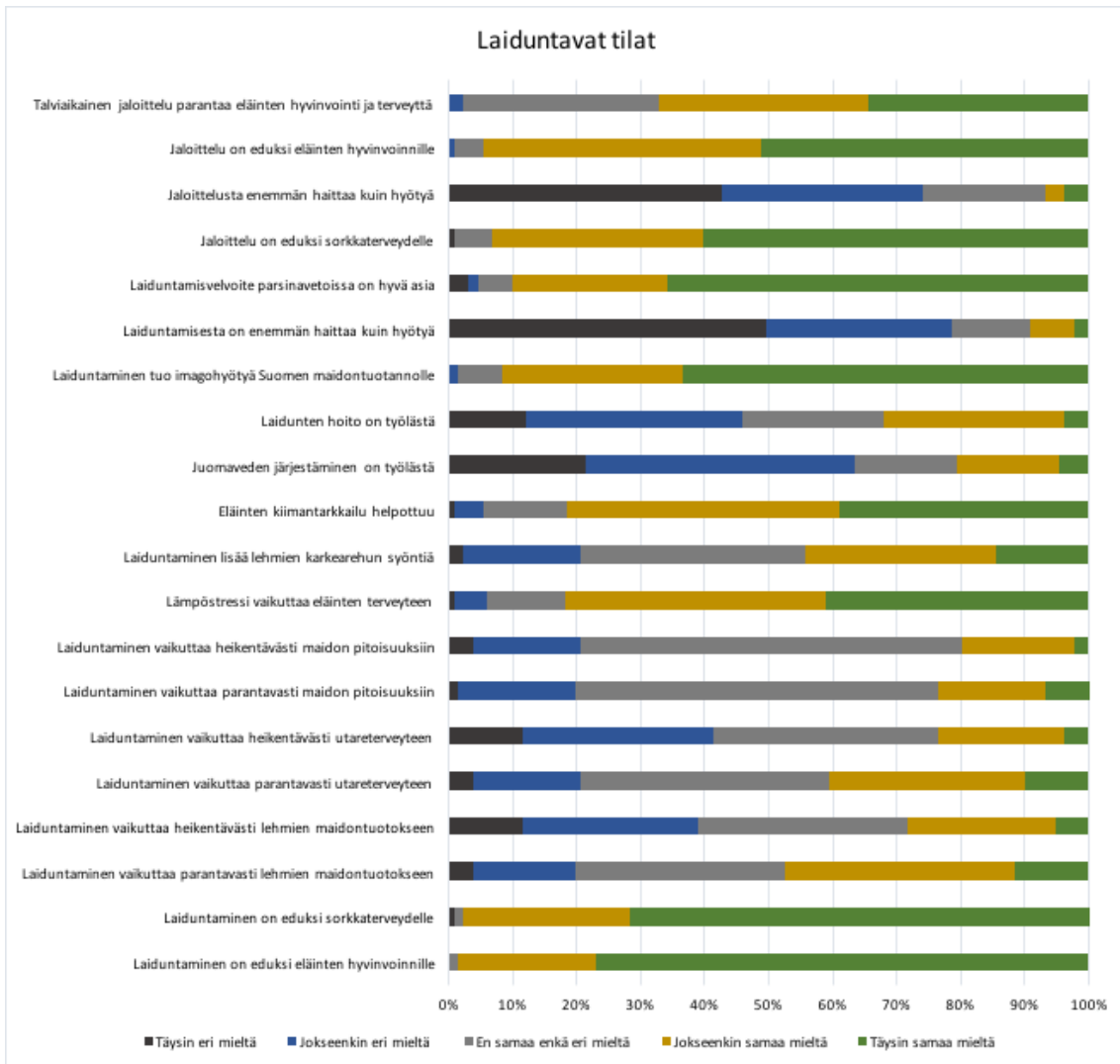
Taulukosta 1 voi nähdä, että lähes kaikki vastaajat ovat samaa mieltä siitä, että laiduntaminen on eduksi eläinten hyvinvoinnille ja sorkkaterveydelle. Eniten hajontaa mielipiteissä vastaajien kesken tuli maitomäärän ja -laadun muutoksista sekä laiduntamisen vaikutuksista utareterveyteen. Vastaajista 85% oli sitä mieltä, että lämpöstressi vaikuttaa eläinten terveyteen. Mielipiteet karkearehun syönnin lisääntymisestä jakaantuvat vastaajien kesken, lähes puolet vastaajista ei ollut samaa eikä eri mieltä. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että eläinten kiimantarkkailu helpottuu. Juomaveden järjestämisen koki työlääksi noin neljännes. Mielipiteet laidunten hoidon työläydestä jakaantuvat tasaisesti vastaajien kesken. Yli puolet vastasi laiduntamisen tuovan imagohyötyä Suomen maidontuotannolle. Lähes kaikki vastaajista olivat sitä mieltä, että parsinavetoiden laiduntamisvelvoite on hyvä asia. Suurin osa koki jaloittelusta olevan enemmän hyötyä kuin haittaa, (että se on eduksi sorkkaterveydelle sekä eläinten hyvinvoinnille). 68% vastaajista on sitä mieltä, että talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä.

Taulukko 1. Kaikkien vastanneiden mielipiteet väittämistä (n=165)

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Laiduntaminen on eduksi eläinten hyvinvoinnille	0 %	1 %	4 %	24 %	72 %
Laiduntaminen on eduksi sorkkaterveydelle	1 %	1 %	4 %	29 %	66 %
Laiduntaminen vaikuttaa parantavasti lehmien maidontuotokseen	4 %	20 %	36 %	31 %	10 %
Laiduntaminen vaikuttaa heikentävästi lehmien maidontuotokseen	9 %	25 %	33 %	26 %	7 %
Laiduntaminen vaikuttaa parantavasti utareterveyteen	5 %	15 %	44 %	28 %	8 %
Laiduntaminen vaikuttaa heikentävästi utareterveyteen	10 %	27 %	38 %	20 %	4 %
Laiduntaminen vaikuttaa parantavasti maidon pitoisuuksiin	2 %	19 %	57 %	16 %	5 %
Laiduntaminen vaikuttaa heikentävästi maidon pitoisuuksiin	4 %	16 %	59 %	18 %	2 %
Lämpöstressi vaikuttaa eläinten terveyteen	1 %	4 %	10 %	41 %	44 %
Laiduntaminen lisää lehmien karkearehun syöntiä	3 %	16 %	42 %	27 %	12 %
Eläinten kiimantarkkailu helpottuu	1 %	10 %	16 %	41 %	32 %
Juomaveden järjestäminen on työlästä	19 %	39 %	17 %	19 %	6 %
Laidunten hoito on työlästä	10 %	29 %	21 %	36 %	5 %
Laiduntaminen tuo imagohyötyä Suomen maidontuotannolle	0 %	1 %	7 %	29 %	62 %
Laiduntamisesta on enemmän haittaa kuin hyötyä	42 %	28 %	18 %	9 %	2 %
Laiduntamisvelvoite parsinave-toissa on hyvä asia	2 %	1 %	7 %	27 %	63 %
Jaloittelu on eduksi sorkkaterveydelle	1 %	1 %	7 %	34 %	58 %
Jaloittelusta enemmän haittaa kuin hyötyä	41 %	32 %	21 %	3 %	4 %
Jaloittelu on eduksi eläinten hyvinvoinnille	1 %	1 %	5 %	42 %	50 %
Talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä	0 %	3 %	29 %	32 %	36 %

4.11 Laiduntavien mielipiteet väittämistä

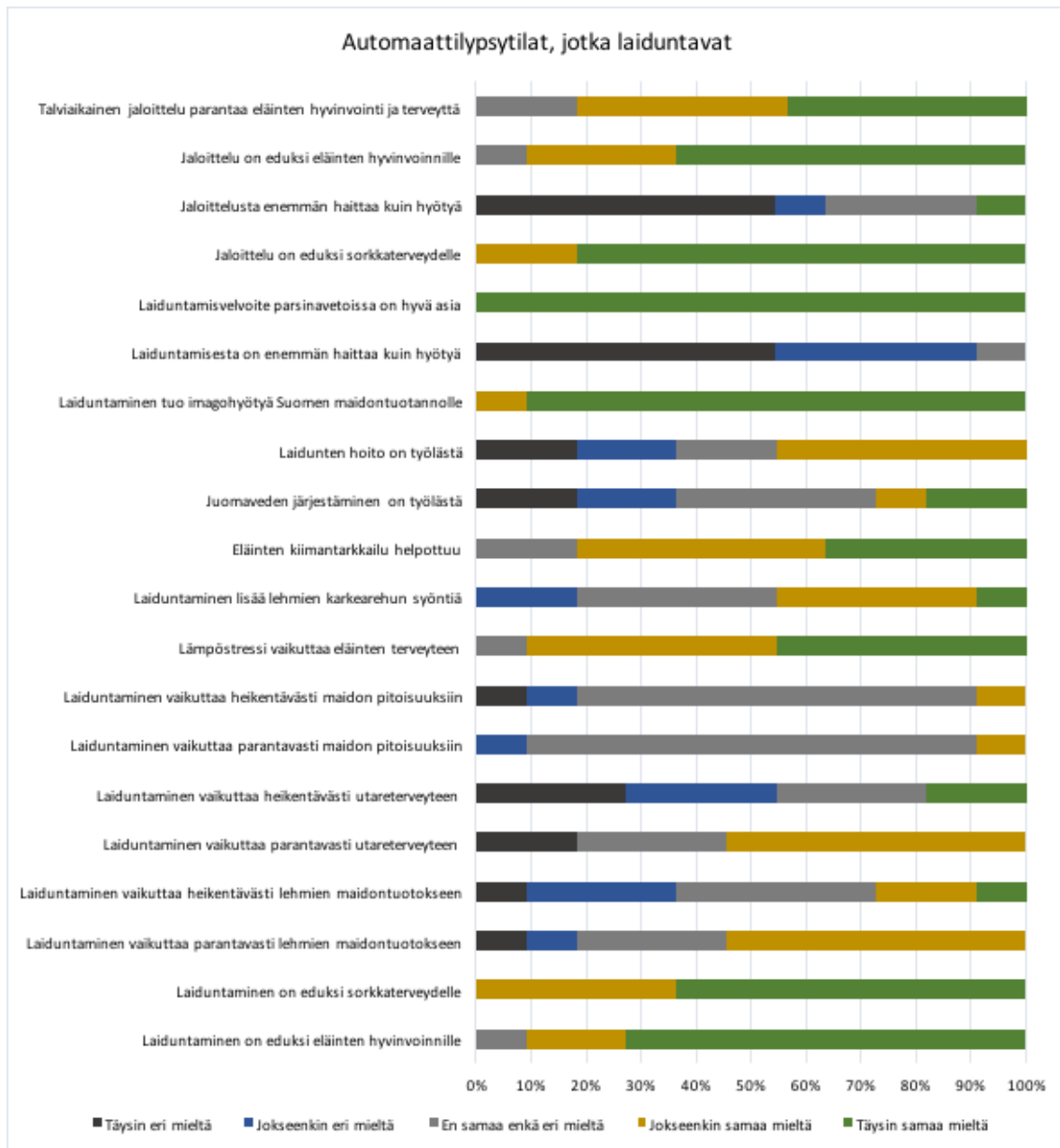
Kuviosta 13 voi tarkastella laiduntamista järjestävien vastaajien (n=131) vastauksia mielipidekysymyksiin. 92% (121 kpl) on samaa mieltä väittämästä ”Laiduntaminen on eduksi eläinten hyvinvoinnille”. Lähes kaikki kokevat laiduntamisen olevan eduksi sorkkaterveydelle. Kun kysyttiin vaikuttaako laiduntaminen heikentävästi lehmien maitotuotokseen, samaa mieltä oli vain pieni osa vastaajista. Kun taas kysyttiin vaikuttaako laiduntaminen parantavasti maitotuotokseen, samaa mieltä olevien määrä oli hieman suurempi. 41% kokee laiduntamisen parantavan utareterveyttä ja 39% ei ole samaa eikä eri mieltä. Yli puolet laiduntavista tiloista ei ole samaa eikä eri mieltä siitä, että laiduntaminen vaikuttaa parantavasti maidon pitoisuuksiin (57%) ja heikentävästi maidon pitoisuuksiin (60%). 82% kokee lämpöstressin vaikuttavan eläinten terveyteen, 45% kokee laiduntamisen lisäävän lehmien karkearehun syöntiä. 82% kokee eläinten kiimantarkkailun helpottuvan. Reilu viidesosa (21%) vastaajista kokee juomaveden järjestämisen työlääksi ja kolmasosa (32%) kokee laidunten hoidon työlääksi. 91% laiduntavista tiloista uskoo laiduntamisen tuovan imagohyötyä Suomen maidontuotannolle. 90% on sitä, mieltä että laiduntamisvelvoite parsinavetoissa on hyvä asia. 93% kokee jaloittelun olevan eduksi sorkkaterveydelle ja 95% eläinten hyvinvoinnille. 74% on eri mieltä väittämästä ”Jaloittelusta on enemmän haittaa kuin hyötyä”. 67% on samaa mieltä väittämän ”Talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä” kanssa.

Kuvio 10. Laiduntavien tilojen mielipiteet väittämistä (n=131)

Kuviosta 14 voi nähdä automaattilypsytilojen mielipiteet esitettyihin väittämiin. Laiduntavista automaattilypsytiloista 91%:n mielestä laiduntaminen on eduksi eläinten hyvinvoinnille ja kaikkien mielestä laiduntaminen on eduksi sorkkaterveydelle. Yli puolet vastaajista kokee laiduntamisen vaikuttavan parantavasti lehmien maidontuotokseen ja noin neljäsosa kokee vaikutuksen olevan heikentävä. Yli puolet vastaajista kokee laiduntamisen vaikuttavan parantavasti utareterveyteen ja 18% mielestä vaikutus on heikentävä. Vastaajat eivät arvioineet laiduntamisen vaikutuksia maidonpitoisuuksiin suuriksi. 91%:n mielestä lämpöstressi vaikuttaa eläinten terveyteen. Lähes puolet kokee laiduntamisen lisäävän lehmien karkearehun syöntiä. 82% kokee eläinten kiimantarkkailun helpottuvan. 27% kokee juomaveden järjestämisen työlääksi. Lähes puolet kokee laidunten hoidon työlääksi. Kaikki laiduntavat automaattilypsytilat ovat sitä mieltä, että laiduntaminen tuo imagohyötyä Suomen maidontuotannolle. Kaikkien vastaajien mielestä laiduntamisvelvoite parsinavetoissa on hyvä asia. Kaikkien mielestä jaloittelu on eduksi sorkkaterveydelle ja 91% mielestä jaloittelu on

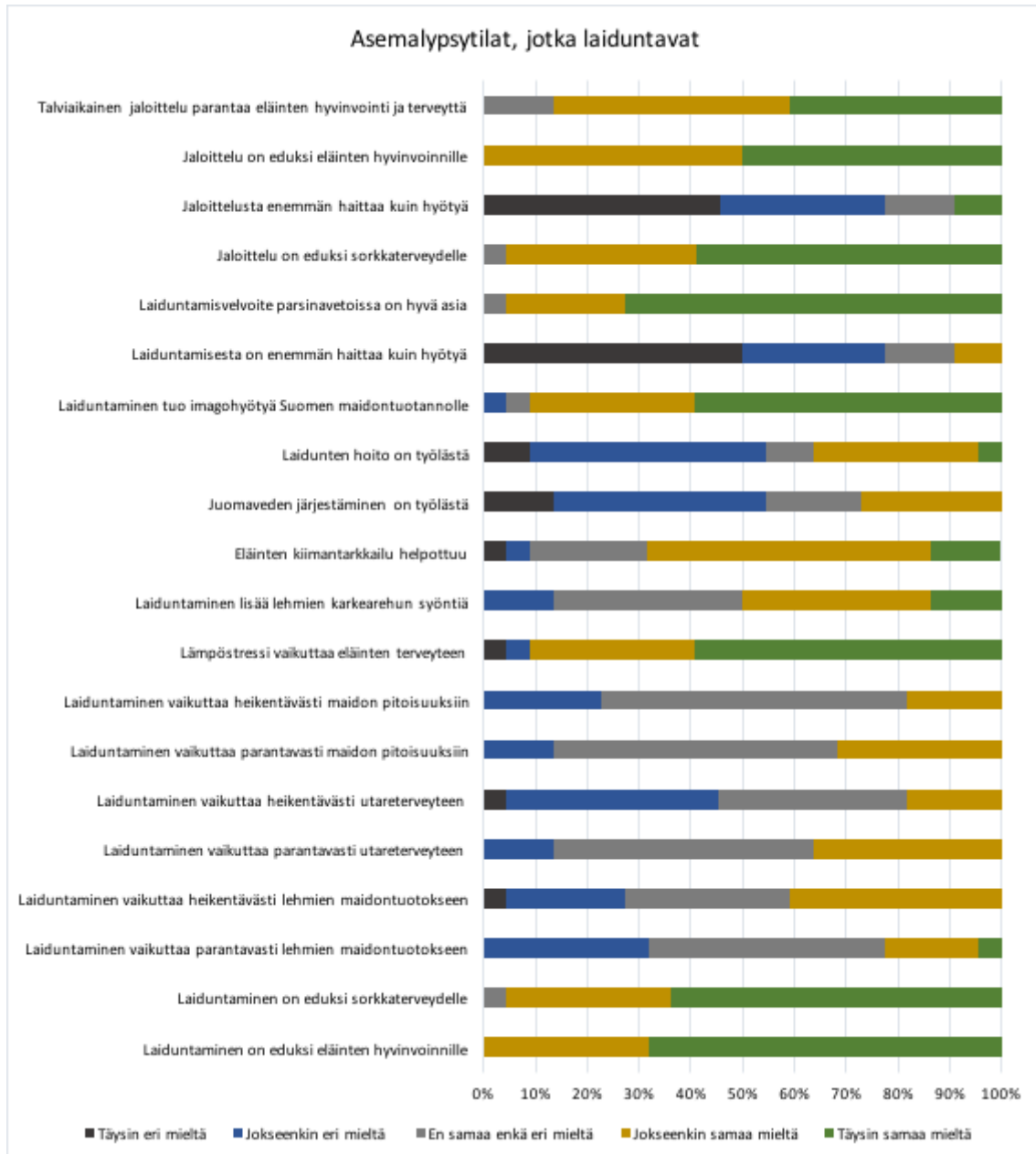
eduksi eläinten hyvinvoinnille. 84%:n mielestä talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä.

Kuvio 11. Laiduntavien automaattilypsytilojen mielipiteet väittämistä (n=11)

Kuviosta 15 voi nähdä laiduntavien asemalypsytilojen mielipiteet väittämiin. Kaikkien vastaajien mielestä laiduntaminen on eduksi eläinten hyvinvoinnille ja lähes kaikkien mielestä laiduntaminen on eduksi sorkkaterveydelle. Noin viidesosa on samaa mieltä siitä, että laiduntaminen vaikuttaa parantavasti lehmien maidontuotokseen. Noin kolmasosa on sitä mieltä, että laiduntaminen vaikuttaa parantavasti utareterveyteen. Lähes viidesosa kokee laiduntamisen vaikuttavan heikentävästi utareterveyteen. 32% kokee vaikutuksen maidon pitoisuuksiin olevan parantava ja 18% heikentävä.

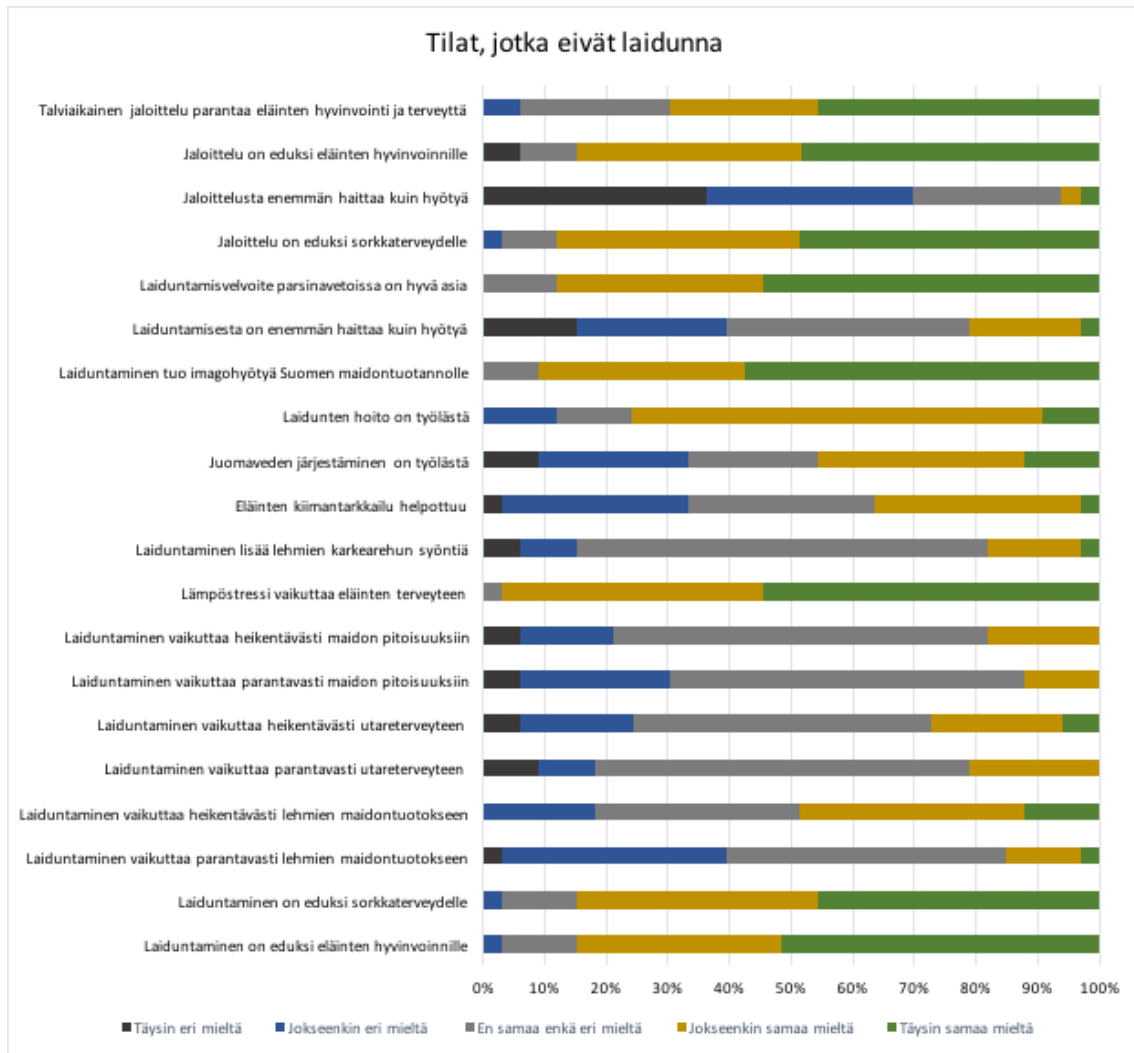
91% kokee lämpöstressin vaikuttava eläinten terveyteen. Puolet vastaajista kokee laiduntamisen lisäävän lehmien karkearehun syöntiä ja 68% kokee kiiman tarkkailun helpottuvan. 27% kokee juomaveden järjestämisen työlääksi ja 36% kokee laidunten hoidon työlääksi. 91% kokee laiduntamisen tuovan imagohyötyä Suomen maidontuotannolle. 95% mielestä laiduntamisvelvoite parsinave-toissa on hyvä asia. 95% mielestä jaloittelu on eduksi sorkkaterveydelle. Kaikki laiduntavat asemalypsytilat ovat sitä mieltä, että jaloittelu on eduksi eläinten hyvinvoinnille. 86% mielestä talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä.

Kuvio 12. Laiduntavien asemalypsytilojen mielipiteet väittämistä (n=22)

4.12 Ei-laiduntavien mielipiteet väittämistä

Kuviosta 16 näkee ei-laiduntavien tilojen (n=34) mielipiteet väittämiin. 85% (29 kpl) tiloista kokevat laiduntaminen olevan eduksi eläinten hyvinvoinnille ja sorkkaterveydelle. 39% on eri mieltä siitä, että laiduntaminen vaikuttaa parantavasti lehmien maidontuotokseen. Lähes puolet vastaajista kokee laiduntamisen vaikuttavan heikentävästi lehmien maidontuotokseen. 21% kokee laiduntamisen vaikuttavan parantavasti ja 27% heikentävästi utareterveyteen. Vaikutuksessa maidon pitoisuuksiin ja karkearehun syöntiin eniten on niitä, jotka eivät osaa ottaa siihen kantaa. Myös väittämästä ”Laiduntaminen vaikuttaa heikentävästi maidon pitoisuuksiin” 61% ei ollut samaa eikä eri mieltä. Lähes kaikki vastaajat kokevat lämpöstressin vaikuttavan eläinten terveyteen. Reilu kolmasosa kokee kiihantarkkailun helpottuvan ja kolmasosa ei. Lähes puolet tiloista, jotka eivät laidunna, kokee juomaveden järjestämisen ja 76% laitumen hoidon työlääksi. 91% kokee laiduntamisen tuovan imagohyötyä Suomen maidontuotannolle. 88% kokee laiduntamisveloitteen parsinavetoissa olevan hyvä asia. 88% kokee jaloittelun olevan eduksi sorkkaterveydelle ja 85% eläinten hyvinvoinnille. 70% on sitä mieltä, että talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä. (Kuvio 16).

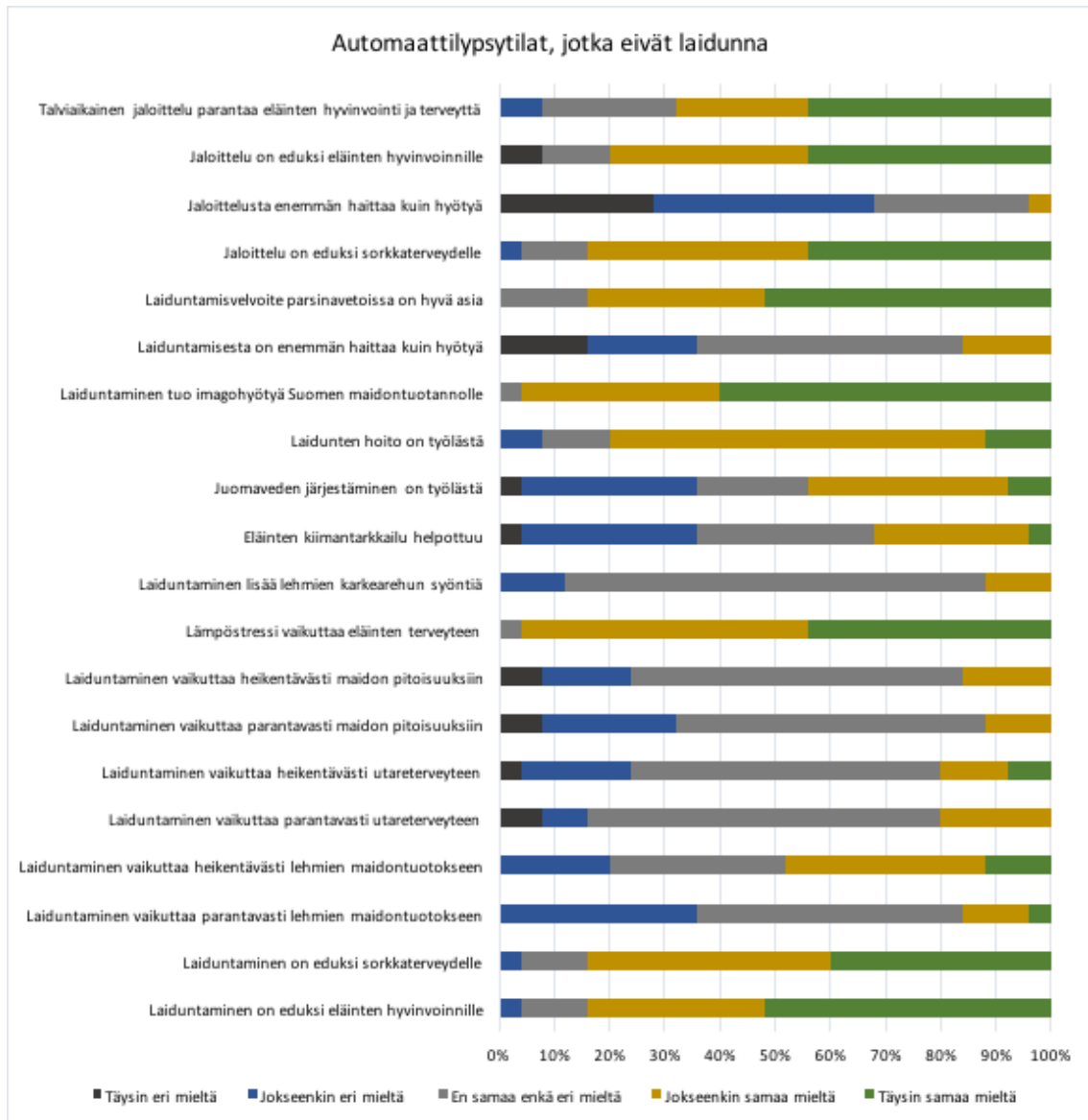

Kuvio 13. Laiduntamattomien tilojen mielipiteet väittämistä (n=34)

Kuviosta 17 voi nähdä ei-laiduntavien automaattilypsytilojen (n=25) mielipiteitä esitettyihin väittämiin. 84% mielestä laiduntaminen on eduksi eläinten hyvinvoinnille ja 84% mielestä laiduntaminen on eduksi sorkkaterveydelle. Vain 16% mielestä laiduntaminen vaikuttaa parantavasti lehmien maidontuotukseen ja lähes puolet ei ole samaa eikä eri mieltä väittämästä. Lähes puolet vastaajista uskoo laiduntamisen vaikuttavan heikentävästi maidontuotukseen. Tyypillisesti vastaajat eivät oleet samaa eikä eri mieltä laiduntamisen vaikutuksista utareterveyteen, maidon pitoisuuksiin ja karkearehun syöntiin. Lähes kaikkien mielestä lämpöstressi vaikuttaa eläinten terveyteen. Noin kolmasosa on eri mieltä ja noin kolmasosa samaa mieltä siitä, että eläinten kiiman tarkkailu helpottuu. 44% kokee juomaveden järjestämisen ja 80% laidunten hoidon työlääksi. Lähes kaikkien mielestä laiduntaminen tuo imagohyötyä Suomen maidontuotannolle. Vain 16% uskoo laiduntamisesta olevan enemmän hyötyä kuin haittaa. 84%:n mielestä laiduntamisvelvoite parsinavetoissa on hyvä

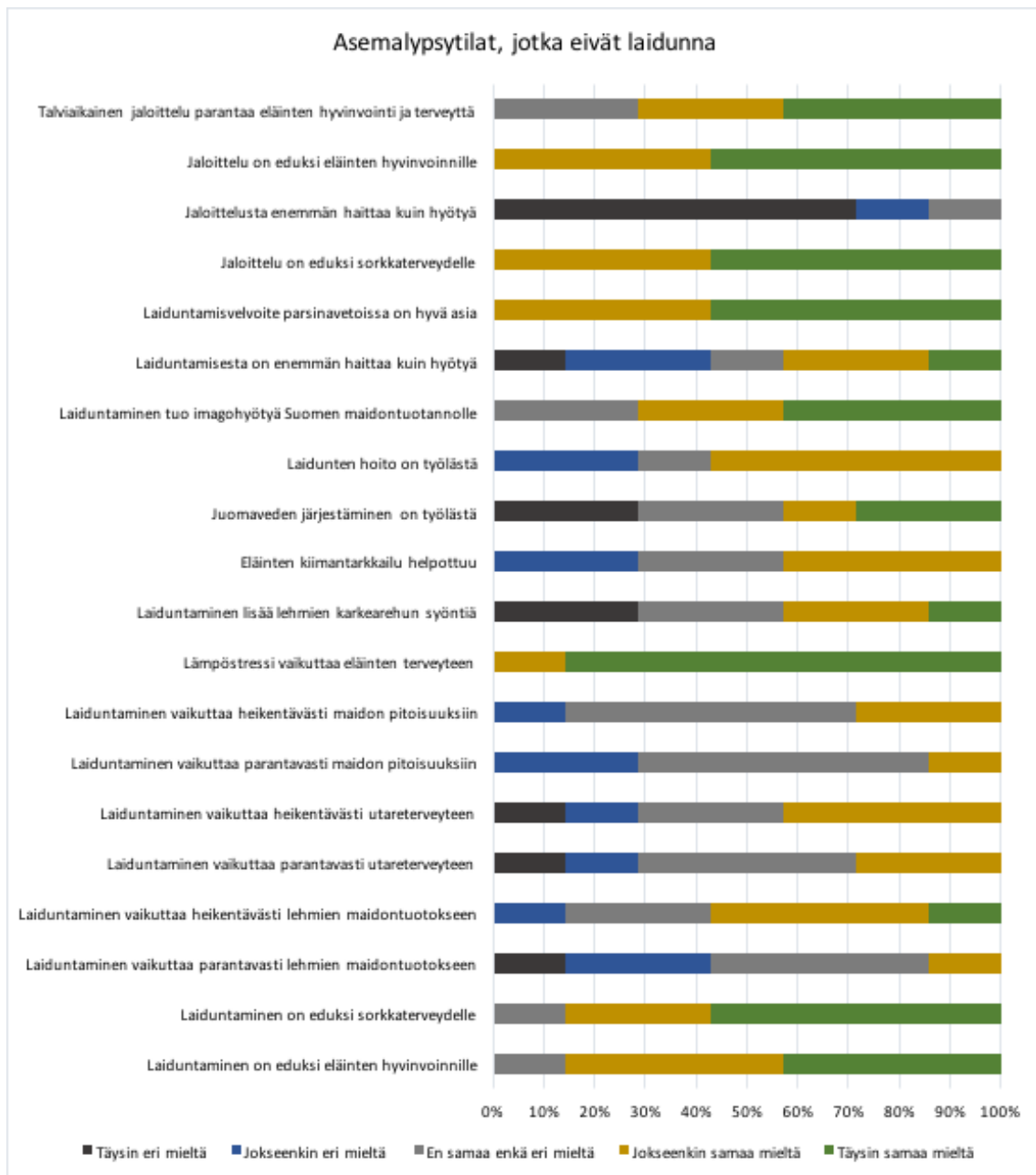
asia. 88% kokee jaloittelun olevan eduksi sorkkaterveydelle ja 80% eläinten hyvinvoinnille. 68% mielestä talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä.

Kuvio 14. Laiduntamattomien automaattilypsytilojen mielipiteet väittämistä (n=25)

Kuviosta 18 voi nähdä ei-laiduntavien asemalypsytilojen (n=29) mielipiteet esitettyihin väittämiin. 86% vastaajista kokee laiduntamisen olevan eduksi eläinten hyvinvoinnille ja sorkkaterveydelle. 14%:n mielestä laiduntaminen vaikuttaa parantavasti lehmien maidontuotukseen ja 57% kokee laiduntamisen vaikuttavan heikentävästi lehmien maidontuotukseen. 14%:n mielestä laiduntaminen vaikuttaa parantavasti maidon pitoisuuksiin ja 29% mielestä vaikutus on heikentävä. Kaikkien mielestä lämpöstressi vaikuttaa eläinten terveyteen. 43% kokee laiduntamisen lisäävän lehmien karkearehun syöntiä. 43%:n mielestä eläinten kiimantarkkailu helpottuu. 43%:n mielestä juomaveden

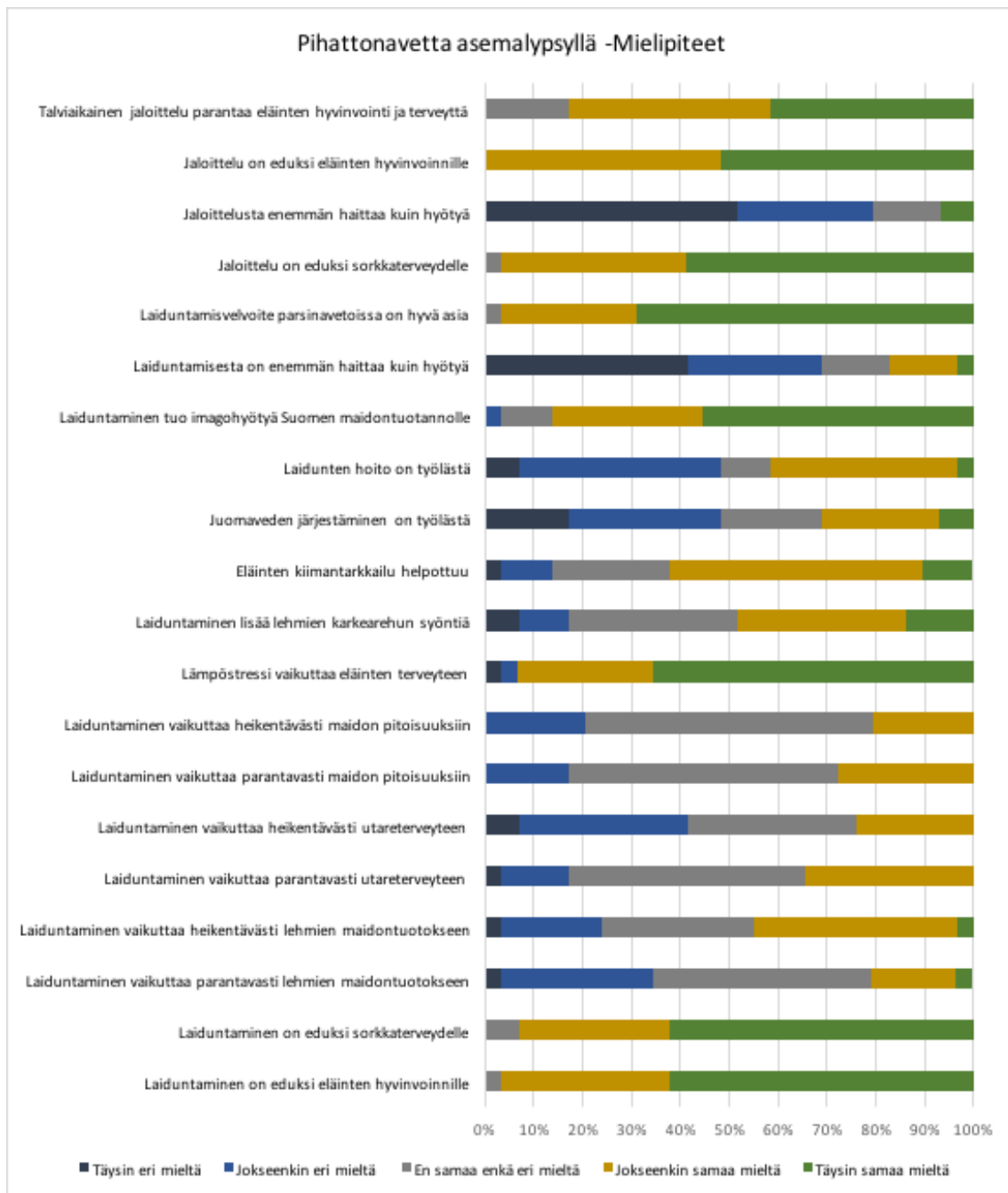
järjestäminen on työlästä ja yli puolet kokee laidunten hoidon työlääksi. 72%:n mielestä laiduntaminen tuo imagohyötyä Suomen maidontuotannolle. 43%:n mielestä laiduntamisesta on enemmän haittaa kuin hyötyä. Kaikki kokevat laiduntamisvelvoitteen parsinavetoissa hyväksi asiaksi. Kaikkien mielestä jaloittelu on eduksi sorkkaterveydelle ja eläinten hyvinvoinnille. 72%:n mielestä talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä.

Kuvio 15. Laiduntamattomien asemalypsytilojen mielipiteet väittämistä (n=7)

4.13 Asemalypsytilojen mielipiteet väittämistä

Kuviosta 19 voi tarkastella asemalypsytilojen (n=29) mielipiteitä. 97% (28 kpl) vastaajista, joilla on pihattonavetta asemalypsyllä, kokee laiduntamisen olevan eduksi eläinten hyvinvoinnille. 92% kokee laiduntamisen olevan eduksi myös sorkkaterveydelle. 34% kokee, ettei laiduntaminen vaikuta parantavasti lehmien maidontuotokseen. 44% kokee laiduntamisen vaikuttavan heikentävästi lehmien maidontuotokseen. 35% kokee laiduntamisen vaikuttavan utareterveyteen parantavasti ja 24% heikentävästi. 28% kokee laiduntamisen vaikuttavan parantavasti maidon pitoisuuksiin. 94% on sitä mieltä, että lämpöstressi vaikuttaa eläinten terveyteen. Noin puolet kokevat laiduntamisen lisäävän lehmien karkearehun syöntiä. 62% kokee eläinten kiimantarkkailun helpottuvan. 31% kokee juomaveden järjestämisen ja 41% laidunten hoidon työlääksi. 86%:n mielestä laiduntaminen tuo imagohyötyä Suomen maidontuotannolle. Lähes kaikki kokevat, että laiduntamisvelvoite parsinavetoissa on hyvä asia. Lähes kaikkien mielestä jaloittelu on eduksi sorkkaterveydelle ja kaikki ovat sitä mieltä, että jaloittelu on eduksi eläinten hyvinvoinnille. Vain 7% on sitä mieltä, että jaloittelusta on enemmän haittaa kuin hyötyä. 82%:n mielestä talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä.

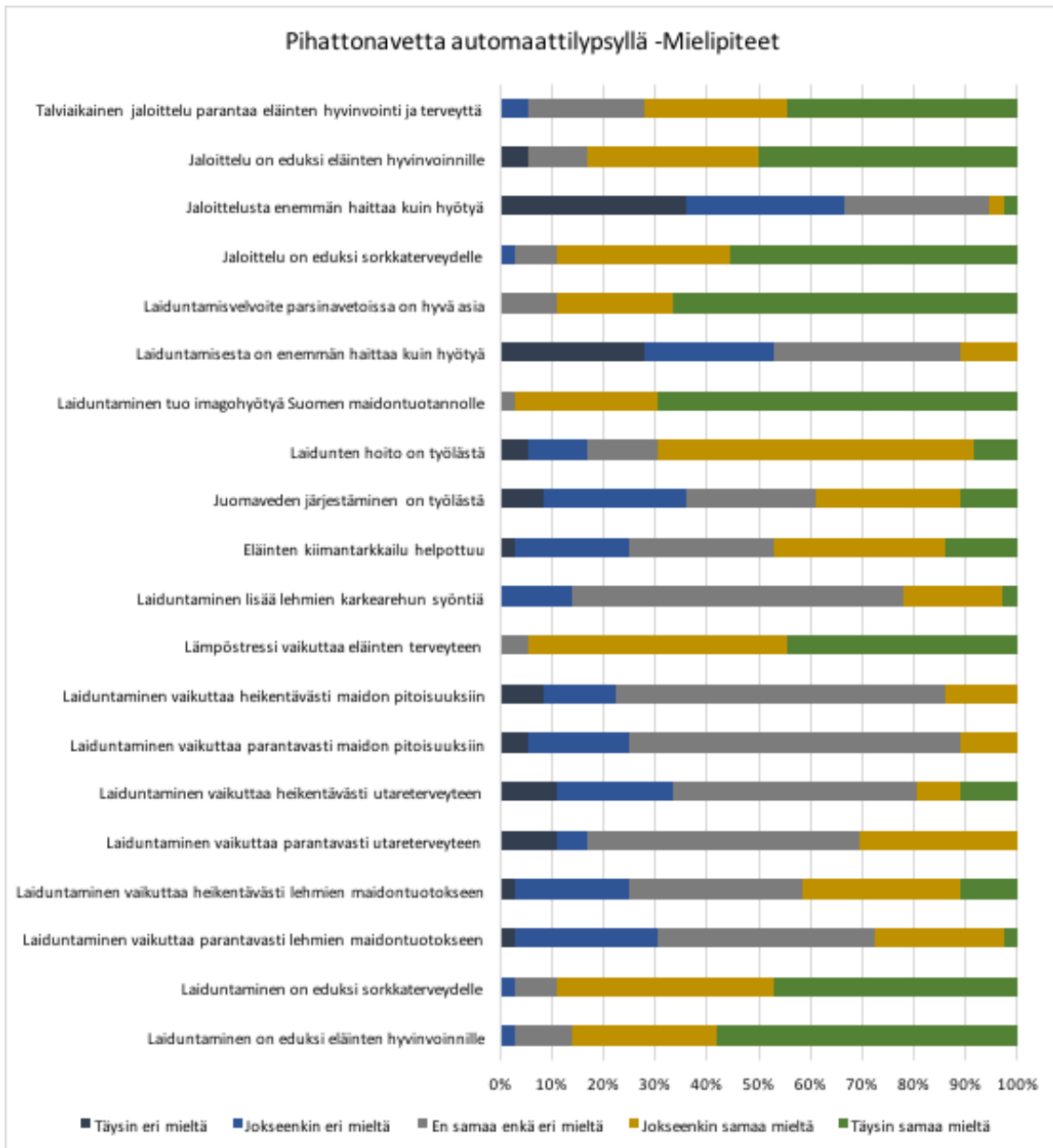

Kuvio 16. Asemalypsypihattonavetoiden mielipiteet väittämistä (n=29)

4.14 Automaattilypsytilojen mielipiteet väittämistä

Kuviosta 20 voi tarkastella automaattilypsytilojen (n=26) mielipiteitä väittämiin. 86%:n (31 kpl) mielestä laiduntaminen on eduksi eläinten hyvinvoinnille ja 89% mielestä laiduntaminen on eduksi sorkkaterveydelle. 28% kokee laiduntamisen vaikuttavan parantavasti maidontuotokseen, mutta melkein puolet (42%) ei kuitenkaan ole samaa eikä eri mieltä. 42% on sitä mieltä, että laiduntaminen vaikuttaa heikentävästi maidontuotokseen. 31% on sitä mieltä, että laiduntaminen vaikuttaa

parantavasti utareterveyteen, mutta kuitenkin yli puolet ei ole samaa eikä eri mieltä. 19% on sitä mieltä, että laiduntaminen vaikuttaa heikentävästi utareterveyteen. 95% uskoo lämpöstressin vaikuttavan eläinten terveyteen. 22% on sitä mieltä, että laiduntaminen lisää lehmien karkearehun syöntiä. 14% uskoo kiimantarkkailun helpottuvan. 39% kokee juomaveden järjestämisen ja 69% laidunten hoidon työlääksi. Lähes kaikki (97%) on sitä mieltä, että laiduntaminen tuo imagohyötyä Suomen maidontuotannolle. 11% on sitä mieltä, että laiduntamisesta on enemmän haittaa kuin hyötyä. 89%:n mielestä laiduntamisvelvoite parsinavetoissa on hyvä asia. 89%:n mielestä jaloittelu on eduksi sorkkaterveydelle ja myös eduksi eläinten hyvinvoinnille. 6% uskoo jaloittelusta olevan enemmän haittaa kuin hyötyä. 72% mielestä talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä.

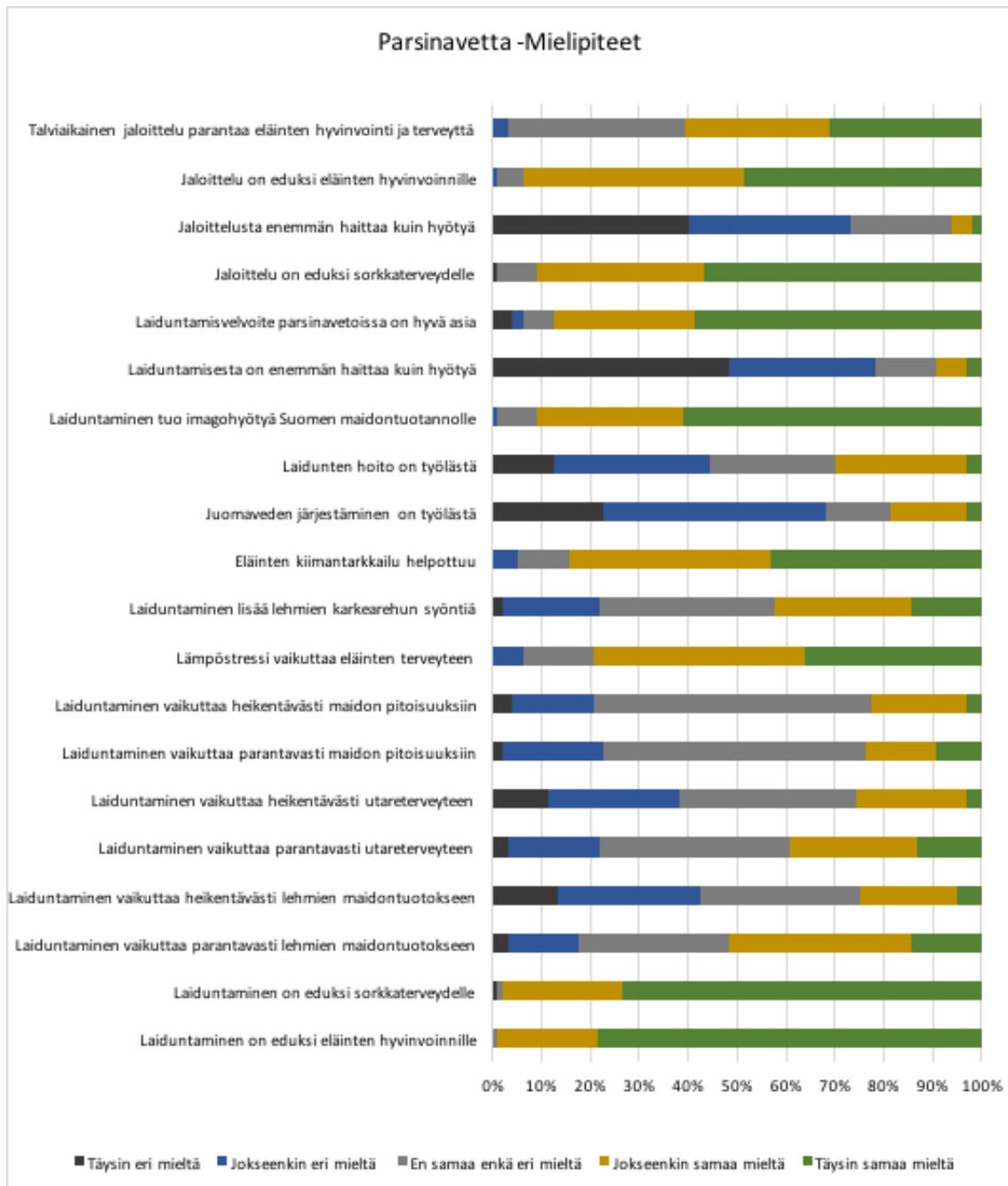

Kuvio 17. Automaattilypsy pihattonavetoiden mielipiteet väittämistä (n=36)

4.15 Parsinavettatilojen mielipiteet väittämistä

Kuviosta 21 näkee parsinavettatilojen (n=97) mielipiteet väittämiin. Lähes kaikki (96 kpl), kokevat laiduntamisen olevan eduksi eläinten hyvinvoinnille ja sorkkaterveydelle. Noin puolet kokee laiduntamisen vaikuttavan parantavasti lehmien maidontuotokseen ja neljäsosa uskoo vaikutuksen olevan heikentävä. 39% uskoo laiduntamisen vaikuttavan parantavasti utareterveyteen ja noin neljäsosa uskoo laiduntamisen vaikutuksen olevan heikentävä. 79%:n mielestä lämpöstressi vaikuttaa eläinten terveyteen. 42% uskoo laiduntamisen lisäävän lehmien karkearehun syöntiä ja 84% uskoo

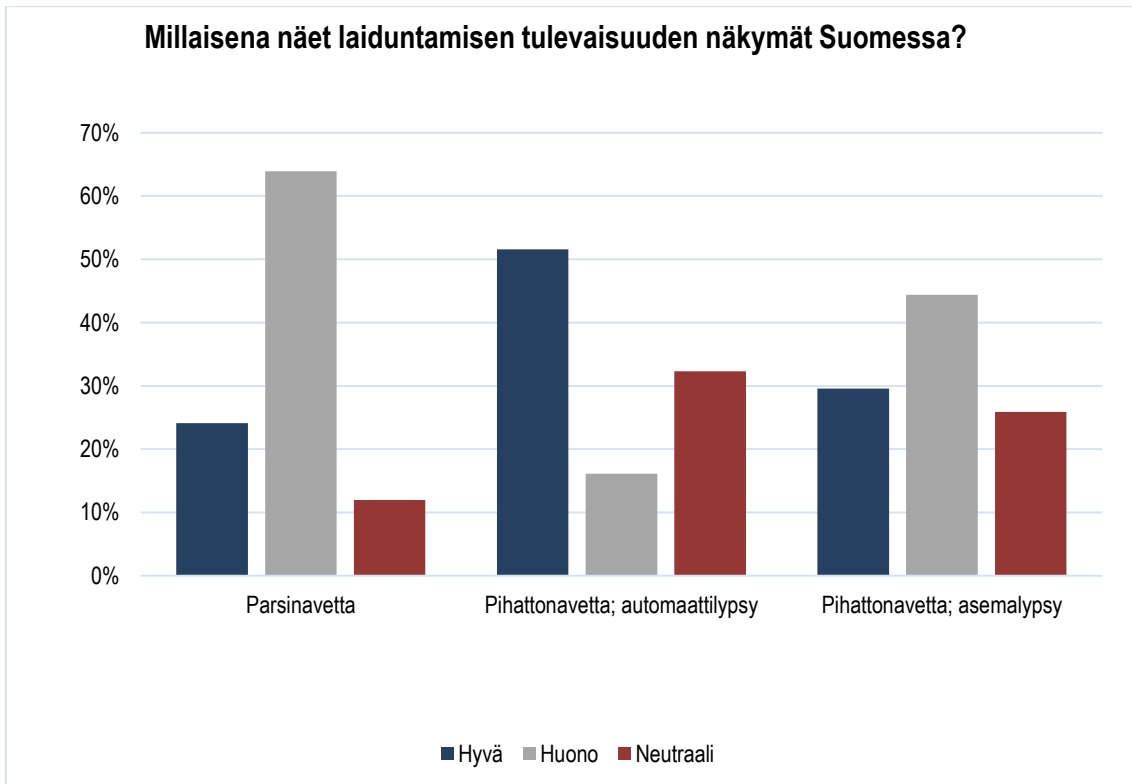
eläinten kiiman tarkkailun helpottuvan. Viidesosan mielestä juomaveden järjestäminen ja 30% mielestä laidunten hoito on työlästä. 91% mielestä laiduntaminen tuo imagohyötyä Suomen maidontuotannolle. Vain 9% kokee laiduntamisesta olevan enemmän haittaa kuin hyötyä. 88% parsinavettallisista kokee laiduntamisvelvoitteen olevan hyvä asia. 91% uskoo, että jaloittelu on eduksi sorkkaterveydelle ja 94% jaloittelun olevan eduksi eläinten hyvinvoinnille. 61%:n mielestä talviaikainen jaloittelu parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä.

Kuvio 18. Parsinavettatilojen mielipiteet väittämistä (n=97)

4.16 Laiduntamisen tulevaisuuden näkymät

Kyselyssä kysyttiin avoimena kysymyksenä, millaisena vastaajat näkevät laiduntamisen tulevaisuuden näkymät Suomessa. Vastaukset luokiteltiin sen mukaan, näkikö vastaaja tulevaisuuden näkymät hyvänä, huonona vai neutraalina, joka tarkoittaa tässä sitä, että laiduntaminen tulee jatkumaan tulevaisuudessa samalla tasolla nykypäivään verrattuna. Kysymykseen vastasi 85% vastaajista. Puolet näki laiduntamisen tulevaisuuden näkymät Suomessa huonona ja kolmannes hyvänä. Vastaajista noin viidennes uskoi laiduntamisen jatkuvan samanlaisena kuin ennenkin. Tuloksista kävi ilmi, että eri navettatyypin omistajien kesken oli huomattavasti eroja siinä, millaisena he näkivät laiduntamisen tulevaisuuden. Kuviosta 22 voi tarkastella, miten kyselyyn vastanneiden mielipiteet vaihtelivat eri navettatyypin mukaan.

Kuvio 19. Laiduntamisen tulevaisuuden näkymät Suomessa navettatyypeittäin (n=145)

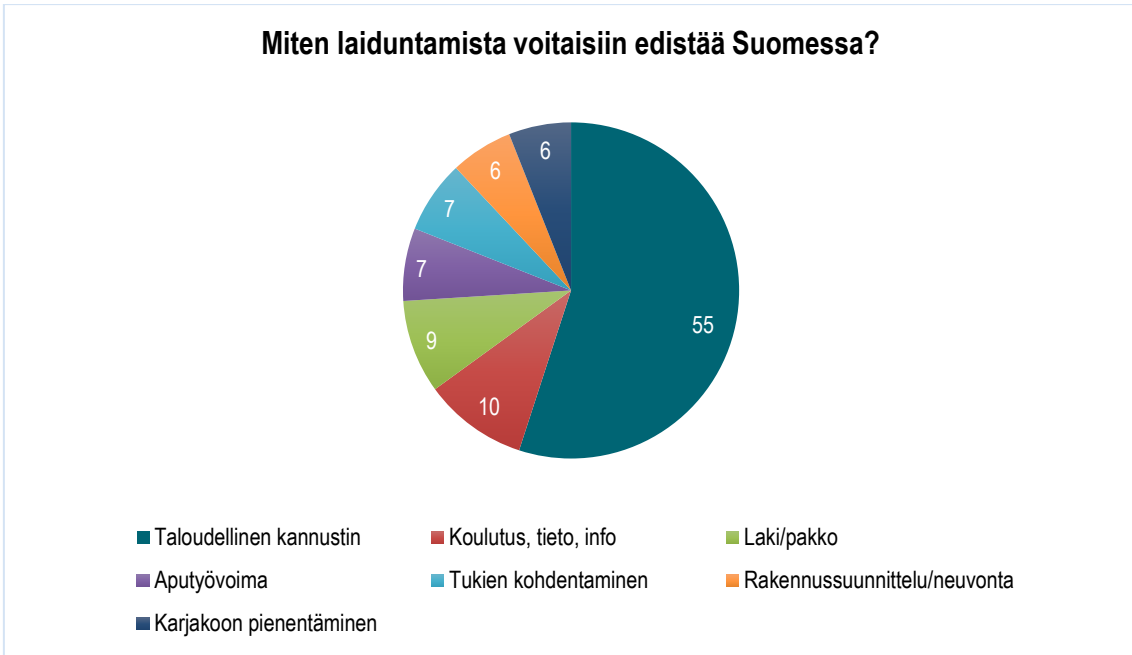
4.17 Laiduntamisen edistämiskeinot

Kyselyssä kysyttiin avoimena kysymyksenä, miten laiduntamista voitaisiin edistää Suomessa. Kysymykseen vastasi 55% vastaajista. Vastausten luokittelu tehtiin teemoittamalla vastaukset. Vastauksista nousi esiin selkeitä pääteemoja sekä niiden alateemoja. Pääteemat ovat seuraavat:

- taloudellinen kannustin
- koulutus, tieto, info
- laki/pakko
- aputyövoima
- tukien kohdentaminen
- karjakoon pienentäminen
- rakennussuunnittelu/neuvonta.

Suurimmaksi edistäväksi tekijäksi vastaajat ilmoittivat taloudellisen kannustimen (kuvio 23), joka jakautui vielä kahteen eri alateemaan, joita ovat laidunnuksesta saatava tuki ja maidon lisähinta. Toiseksi suurimmaksi edistäväksi tekijäksi nousi laiduntamiseen liittyvien koulutuksien järjestäminen sekä onnistuneisiin laidunnuskäytänteisiin perustuvan tiedon jakaminen. Kolmanneksi tekijäksi nousi laiduntamiseen kohdistettava laki, joka pakottaisi kaikki tilat navettatyypistä riippumatta laidunnukseen. Neljänneksi tekijäksi nousi myös aputyövoiman tarjoaminen, etenkin sellaisille tiloille, joilla työvoimasta on normaalissakin tilanteessa puutetta. Viidenneksi edistämiskeinoksi valikoitui karjakoon pienentäminen. Etenkin parsinavetalliset vastaajat olivat sitä mieltä, että laiduntaminen lisääntyisi, mikäli karjakoot pienenisivät. Kuudenneksi teemaksi nousi tilallisten tarve laidunnusta edistävälle rakennussuunnittelulle sekä laidunnukseen liittyvälle asiantuntijaneuvonnalle. Seitsemäs teema oli tukien kohdentaminen, jossa vastaajat olivat sitä mieltä, että laiduntamista saataisiin edistettyä kohdentamalla esimerkiksi hyvinvointitukea laiduntamiseen.

Kuvio 20. Laiduntamisen edistämiskeinot (n=121)

4.18 Haastattelututkimuksen tulokset

Lähes kaikki haastatelluista uskoivat eläinten ulkoiluttamisella olevan positiivinen vaikutus eläinten hyvinvointiin. Terveysten osalta haastatellut kertoivat ulkoilun parantavan eläinten sorkkaterveyttä. Etenkin talviaikaisella jaloittelulla uskottiin ja koettiin olevan suuri parantava vaikutus sorkkien terveyteen. Myös ne tilat, jotka eivät järjestäneet eläimille ulkoilua, uskoivat jaloittelun vaikuttavan positiivisesti sorkkien kuntoon. Myös poikimiset oli koettu tiloilla helpommiksi ulkoilun vaikutusten myötä. Laiduntamisen ja jaloittelun koettiin vahvistavan eläinten lihaksistoa. Laidun miellettiin myös luontaiseksi ympäristöksi poikia, tästä syystä etenkin tiineiden hiehojen ja ummassa olevien lehmien laiduntamista pidettiin tärkeänä.

Suurimmat haasteet ulkoilun järjestämiseksi koettiin kulkureittien toimivuuden osalta. Sateisina kesinä kulkureitit muuttuvat kuraisiksi, ja tämän koettiin vaikuttavan negatiivisesti eläinten terveyteen. Helteisinä päivinä laiduntamisen koettiin olevan eläimille haitallista. Tämän sijaan säännöllisesti järjestettävän, eläimille vapaaehtoisen, jaloittelumahdollisuuden uskottiin olevan eläimen hyvinvoinnin kannalta parempi vaihtoehto. Varjopaikkojen järjestämistä pidettiin tärkeänä.

Automaattilypsytiloilla ulkoilun järjestäminen lypsylehmien osalta on ollut onnistunutta. Lypsylehmille ruokinta on järjestetty sisäruokintana. Laidunruokinnalla koettiin olevan negatiivinen vaikutus eläinten kulkuun lypsyllä. Kunnollisten aitarakenteiden kerrottiin helpottavan huomattavasti laiduntamisen järjestämistä. Kulkureittien ja laidunten huolellinen teko vähensi eläinten karkaamista ja siitä koituvaa lisätyötä.

Jaloittelua laidunpohjaisella jaloittelualueella järjestävät olivat sitä mieltä, että pelkkä jaloittelu riittää ja uskoivat saavansa siitä saman hyödyn kuin laiduntamisesta. Tästä syystä he eivät kokeneet tarpeelliseksi järjestää eläimille laiduntamista. Osalla haastatelluista lähes jokainen eläinryhmä pääsi jaloittelemaan.

Osa haastatelluista kertoi laiduntamisen vaikuttavan positiivisesti kiimojen havaitsemiseen ja toteivatkin laiduntavien eläinten hedelmällisyyden olevan hyvä. Eläinten luontainen kiimakäytös toteutuu paremmin niiden päästessä jaloittelemaan. Myös lisääntyneellä auringonvalolla uskottiin olevan vaikutusta kiimojen esiintymiseen.

Jaloittelua perusteltiin sillä, että sen koettiin vaikuttavan eläinten terveyteen, kun taas laiduntavat tilat järjestivät laiduntamista enemmän sen vuoksi, että sillä koettiin olevan positiivista vaikutusta eläinten henkiseen hyvinvointiin.

Haastattelussa mukana olleet ei-laiduntavat ja ei-jaloittelevat tilat kertoivat, että ulkoilun järjestämiseen kannustaisi eläinten hyvinvoinnin ja terveyden kohentuminen. Useimmat haastatelluista kertoivat miettineensä jaloittelun järjestämistä. He uskoivat, että navetan puhtaanapito helpottuisi ja eläinten sorkkaterveys paranisi etenkin talvijaloittelun myötä.

Suurin vaikuttava tekijä siihen, että tilalla ei ollut järjestetty laiduntamista tai jaloittelua, oli laiduntamiseen soveltuvien peltolohkojen kaukainen sijainti tai navettarakennuksen hankala sijainti. Laitumelle pääsy olisi joissain tapauksissa vaatinut tien ylittämisen, mikä automaattilypsyllisellä tilalla sulkee lypsylehmien laidunnusmahdollisuuden pois.

Osalla haastatelluista tiloista oli aiemmin järjestetty laiduntamista, mutta esimerkiksi laajennuksien tai uuden navetan rakentamisen myötä laiduntaminen oli jäänyt pois. Osa heistä oli sitä mieltä, että laiduntamisen ja jaloittelun mahdollisuus olisi pitänyt huomioida laajennuksien suunnitteluvaiheessa.

Ulkoilun järjestämiseen liittyen kaivattiin neuvontaa ja yleisiä infoseminaareja joiden sisältönä olisi esimerkiksi laiduntamisen ja jaloittelun vaikutuksista, tutkimustietoa, tunnuslukuja siitä millaisia todellisia vaikutuksia esimerkiksi laiduntamisella on maitotuotokseen tai siihen, miten ulkoilu vaikuttaa eläinten kulkuun lypsyllä automaattilypsytiloilla.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tehdyn tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että eläinten hyvinvointi ja terveys ovat Osuuskunta Pohjolan Maidon maitotilayrittäjien mielestä tärkein syy järjestää eläinten ulkoilua joko laiduntamisena tai jaloitteluna. Toiseksi suurimmaksi syyksi nähtiin maidontuotannon imago, niin tilakohtaisesti kuin koko Suomen maidontuotannon kannalta: eläinten ulkoiluttamisesta ja laiduntamisesta koetaan olevan imagohyötyä, kun kuluttajat näkevät laiduntavan lehmän.

Nykypäivänä suurten pihattonavettojen kohdalla ei yleensä voida puhua laiduntamisesta vaan jaloittelusta. Vaikka eläimet ulkoilevat, pinta-ala ei välttämättä riitä täyttämään eläimen ruokinnallisia tarpeita, ja näin ollen eläimille järjestetään sisäruokinta myös laidunkauden aikana. Voidaan siis puhua enemmänkin ulkoilusta ja ”terapialaiduntamisesta”. Vastaajista, joilla on pihattonavetta, yli puolet terapialaiduntaa eläimiä.

Jos laidunolosuhteet ovat kunnossa, ulkoilun myötä tulevat hyödyt ovat kiistattomat. Vaikka pihatossa eläin pystyykin liikkumaan vapaasti, on liikkumisen määrä moninkertaista laitumella. Liikunnan myötä eläimen verenkierto tehostuu ja lihaksisto vahvistuu, joka vaikuttaa positiivisesti eläimen yleiskuntoon. Yleiskunnon kohentumisen myötä muun muassa poikimisen on koettu olevan helpompaa. Hedelmällisyyden on arvioitu myös paranevan sekä kiimantarkkailun helpottuvan ja tähän vaikuttanee se, että laidun on lehmälle luontainen ympäristö, jossa se pääsee toteuttamaan luontaista käyttäytymistään. Lähes kaikki mielipideväittämiin vastanneista olivat sitä mieltä, että jaloittelu on eduksi eläinten hyvinvoinnille ja sorkkaterveydelle. Selvityksessä kävi myös ilmi, että ympärivuotisella ulkoilulla on koettu olevan positiivista vaikutusta eläinten sorkkien terveyteen.

Laiduntamisen tulevaisuus nähdään maitotilayrittäjien keskuudessa ristiriitaisena. Suurimalla osalla vastaajista oli navettatyypinä parsinavetta. Tämä vaikutti kokonaistulokseen miksi niin moni vastaajista näki laiduntamisen tulevaisuuden Suomessa huonona. Etenkin ne maitotilayrittäjät, joilla tällä hetkellä on parsinavetta, ovat sitä mieltä, että laiduntaminen ei tulevaisuudessa tule lisääntymään suurenevan karjakoon ja pihattonavetoiden yleistymisen vuoksi. Kuitenkin suurten pihattonavettojen omistajat näkevät asian päinvastaisena: he uskovat, että laiduntaminen lisääntyy, kun laiduntamisen ja jaloittelun mahdollisuudet osataan huomioida jo siinä vaiheessa, kun uuden navetan tai vanhan navetan laajennuksen piirustukset ovat vasta suunnittelupöydällä.

Moni maitotilayrittäjä kaipaisi asiantuntija-apua laiduntamisen järjestämiseen. Esimerkiksi auto-
maattilypsytilat haluavat tietoa hyvistä laidunnuskäytännöistä. Suurimpana kannustavana tekijänä
laiduntamisen lisäämiseksi nähdään erilaiset taloudelliset kannustimet. Maitotilayrittäjät haluavat
saada laidunmaidosta lisähintaa, joko tukien muodossa tai maidosta maksettavan lisähinnan
kautta. Myös hyvinvointituen kohdentaminen kannustaisi laiduntamiseen.

6 POHDINTA

Tavoitteena oli kartoittaa laidunnuksen ja jaloittelun nykytilannetta Osuuskunta Pohjolan Maidon toiminta-alueella: mitkä ovat suurimmat vaikuttajat laidunnuksen ja jaloittelun järjestämisessä ja mitkä syyt estivät laidunnuksen ja jaloittelun järjestämisen. Kartoitusta tehtiin lomakekyselyllä sekä henkilöhaastatteluiden avulla. Lomakekyselyyn vastanneista yli puolella (59%) oli parsinavetta, loppuilla oli joko lypsyrobotilla tai lypsyasemalla varustettu pihattonavetta.

Nykypäivänä on lähes mahdotonta puhua laiduntamisesta suurempien tilayksiköiden kohdalla. Eläinten ulkoilu on ennemminkin jaloittelua sekä terapialaiduntamista. Haasteelliset rehuvuodet vaikuttavat myös parsinavetallisten laiduntamisen järjestämiseen, sillä laidunnurmet eivät välttämättä riitä täyttämään eläimen ruokinnallisia tarpeita, vaan lisäruokinnan järjestäminen on vähintäänkin tarpeellista. Toki korkeatuotoksissa karjoissa laidunnurmi on tuskin muulloinkaan riittänyt kattamaan eläinten ruokinnallisia tarpeita. Tämä voikin olla yksi syy sille, miksi pihattonavetoista ei laiduntamista järjestetä. Sisäruokinnan tasalaatuisuuden avulla on helpompaa varmistaa, ettei notkahduksia maitotuotokseen pääse niin helposti syntymään.

Lomakekyselyn tuloksia käsiteltäessä huomasimme, mitä kaikkea muuta kyselyyn olisi vielä voinut sisällyttää. Kyselyn pituuden vuoksi se ei ehkä olisi enää ollut kovin mielekäs, sillä todennäköisesti useampi vastaaja olisi jättänyt kyselyyn vastaamisen kesken. Tuloksia analysoidessamme oli kuitenkin oivaltavaa huomata, miten monipuolisesti saatuja tuloksia oli mahdollista käsitellä. Suurimmaksi vaikeus oli saada rajattua haluttujen tulosten määrää. Ristiintaulukoinnin avulla saimme tehtyä kattavasti erilaista vertailua, esimerkiksi mielipiteiden eroavaisuuksista navettatyypin sekä lypsyjärjestelmien välisistä eroista, taustalla laiduntaminen tai laiduntamattomuus.

Parsinavetan omistajat eivät ole pahoillaan laiduntamisvelvoitteesta. Yllättävää on, että erityisesti pihattonavetoiden omistajat näkevät laiduntamisen tulevaisuuden valoisana.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto 2013. Vapautukset laiduntamisesta. Viitattu 28.8.2018, <https://www.avi.fi/web/avi/vapautukset-laiduntamisesta>

Atria Alkutuotanto. Laidunsystemit. Viitattu 9.5.2018, <https://www.atriatuottajat.fi/atrianauta/emotila/laiduntaminen/laidunsystemit/Sivut/default.aspx>

Castrén, H., Perttilä, R., Saloniemä, H., Taponen, S. & Ahlström, S. 2000. Kotieläinten käytännön ruokinta. Helsingin Yliopisto.

Eläintieto 2014. Tuotantoeläinten olennaiset käyttäytymistarpeet. Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta 16.9.2014. Viitattu 2.5.2018, <http://www.elaintieto.fi/wp-content/uploads/2015/12/TEHVNK-k%C3%A4ytt%C3%A4ytymistarpeet.pdf>

Evira 2017. Luomutuotanto 2 – Eläintuotannon ehdot. Eviran ohje 18217/10. Viitattu 4.5.2018, <https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomutuotannon-ohjeet/luomutuotanto-2-versio-10c-elaintuotannonehdot-fi.pdf>

Gemma L. Charlton, S. Mark Rutter 2017. The behavior of housed dairy cattle with and without pasture access: A review. *Applied Animal Behavior Science* 192 (2017) 2-9. Viitattu 27.4.2018, https://ac.els-cdn.com/S0168159117301570/1-s2.0-S0168159117301570-main.pdf?_tid=711b3f1e-961f-4c77-8cb3-1b949474bc5a&acdnat=1524814574_1c93448eb756dd29e39f077460bd2f8a

Hallivuori, V. 2014. Huippuosajaan 5 vihjettä onnistuneeseen laiduntamiseen. Viitattu 2.5.2018, <https://www.proagria.fi/blogit/huippuosajat/2014/05/16>

Hartikainen, K. 2006. Jaloittelulla terveyttä ja hyvinvointia. *Maatilan Pellervo, Terve eläin –sarja* 3/2006, 13-15.

Hulsen, J. 2007. *Lehmähavaintoja – Lehmälähtöisen karjanhoidon opas*. Porvoo: WS Bookwell Oy

Hulsen, J. & Lam, T. 2011. Utareterveys, Hedelmällisyys. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy

Huuskonen, A., Holström, S., Hägg, M., Kauppinen, R., Lehtiniemi, T., Mononen, J., Pessa, J., Timonen, S., Tuomisto, L. & Uusi-Kämpä, J. 2006. Opas lihanautojen ympärivuotiseen ulkokasvatukseen. Jokioinen: MTT.

Hänninen, L. & Raussi, S. 2005. Jaloittelu ja laiduntaminen. Teoksessa A. Valros, H. Teräväinen & J. Helin (toim.) Hyvinvoiva tuotantoeläin. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutukeskusten Liitto, 53.

Jansson, H. & Tuhkanen, H-R. 2003. Laitumelta tulevan ravinnekuormituksen vähentäminen. Teoksessa J. Uusi-Kämpä, M. Yli-Halla & K. Grék (toim.) Lypsykarjataloudesta tulevan ympäristökuormituksen vähentäminen. Jokioinen: MTT, 40-47.

Järvenranta, K. 2002a. Intensiivinen ja ekstensiivinen laiduntaminen. Teoksessa T. Puurunen & H. Teräväinen (toim.) Laiduntaminen kannattaa. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutukeskusten Liitto, 82-83.

Järvenranta, K. 2002b. Huuhtoutuminen. Teoksessa T. Puurunen & H. Teräväinen (toim.) Laiduntaminen kannattaa. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutukeskusten Liitto, 84-88.

Järvenranta, K. 2002c. Eroosio ja maan tiivistyminen. Teoksessa T. Puurunen & H. Teräväinen (toim.) Laiduntaminen kannattaa. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutukeskusten Liitto, 89.

Kurkela, V. 2014. Utareterveys hallussa myös kesällä! Viitattu 2.5.2018, <http://www.nauta.fi/hyvinvoiva-nauta/utareterveys-hallussa-my%C3%B6s-kes%C3%A4ll%C3%A4>

Kuusela, E. 2002a. Laidunrehun laatu. Teoksessa T. Puurunen & H. Teräväinen (toim.) Laiduntaminen kannattaa. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutukeskusten Liitto, 78.

Kuusela, E. 2002b. Laiduntamisstrategiat auttavat rehun laadun ja määrän hallinnassa. Teoksessa T. Puurunen & H. Teräväinen (toim.) Laiduntaminen kannattaa. Tieto tuottamaan. ProAgrria Maaseutukeskusten Liitto, 79.

Kuusela, E. 2013. Laiduntamisen hyödyt ja haasteet laajentavilla tiloilla. Viitattu 25.4.2018, <https://docplayer.fi/3035047-Laiduntamisen-hyodyt-ja-haasteet-laajentavilla-tiloilla-eeva-kuusela-ita-suomen-yliopisto-kuva-mikaela-mughal.html>

Kyrö, M. 2016. Laiduntamista kannattaa harkita. Maatilan Pellervo eläin 3/2016, 14.

Linnainmaa, E. 2017. Helleajan hoitovinkit: lehmille suihkuja ja yösyöttöä. Viitattu 2.5.2018, <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/helleajan-hoitovinkit-lehmille-suihkuja-ja-yosyottoa-1.197980>

Luke 2015a, Pintamateriaalit. Viitattu 2.5.2018, <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/www/Hankkeet/Jaloittelutarhat/Rakentaminen/Pintamateriaalit>

Luke 2015b, Rakenteet ja varusteet. Viitattu 4.5.2018, <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/www/Hankkeet/Jaloittelutarhat/Rakentaminen/Rakenteet%20ja%20varusteet>

Maa- ja metsätalousministeriö 2017. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Viitattu 26.3.2018, http://mmm.fi/documents/1410837/6017006/Luonnos_Hallituksen+esitys+laiksi+el%C3%A4inten+hyvinvoinnista_+21.12.2017.pdf/b8bca450-95a8-463e-bfe0-78135f0dc679

Martiskainen, P., Huuskonen, A. & Tuomisto, L. 2007. Maitorotuisten sonnivasikoiden laiduntaminen. Teoksessa A. Huuskonen (toim.) Tuloksia lihanautojen laidunkokeista. Jokioinen: MTT, 40.

Mavi 2017. Eläinten hyvinvointikorvaus sitoumusehdot 2018. Viitattu 7.5.2018, <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijä/Sivut/Eläinten-hyvinvointikorvauksen-sitoumusehdot.aspx>

Mukka, M. 2012. Runsas liikkuminen ja ulkoilma tekevät hiehoista hyväkuntoisia. Teoksessa T. Huhtamäki (toim.) Vasikasta huippulypsylehmäksi. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutokeskusten Liitto, 57-58.

Mäkinen, I. & Karlström, T. 2012. Laidunnus sopii hiehoille. Teoksessa T. Huhtamäki (toim.) Vasikasta huippulypsylehmäksi. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutokeskusten Liitto, 41-43.

Onnistunut laiduntaminen 2012. Valio Oy. Viitattu 14.5.2018, <https://docplayer.fi/5889807-Onnistunut-laiduntaminen.html>

Puumala, M. 2004. Jaloittelutarhat –rakenteet ja varusteet. Vihti: MTT.

Sairanen, A. 2010. Laitumelle siirtyminen. Teoksessa J. Kyntäjä, S. Nokka & T. Harmoinen (toim.) Lypsylehmän ruokinta. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutokeskusten Liitto, 106-107.

Sairanen, A. & Virkajärvi, P. 2002a. Laidunnurmen hyväksikäyttö. Teoksessa T. Puurunen & H. Teräväinen (toim.) Laiduntaminen kannattaa. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutokeskusten Liitto, 46-50.

Sairanen, A. & Virkajärvi, P. 2002b. Laidunalan mitoitus. Teoksessa T. Puurunen & H. Teräväinen (toim.) Laiduntaminen kannattaa. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutokeskusten Liitto, 54-62.

Seuri, P., Hellstedt, M. & Lillunen, A. 2011. Ulkoiluta turvallisesti – ohjeita jaloittelutarhaa suunnittelevalle. TEHO-HANKKEEN JULKAISUJA 2011:2.

Simpanen, T. 2014. Lehmät pihalle - myös talvella! Viitattu 4.5.2018, <http://www.nauta.fi/hyvinvoiva-nauta/lehm%C3%A4t-pihalle-%E2%80%93-my%C3%B6s-talvella>

Suomen Rehu 2015. Huh hellettä – lämpöstressiä Suomessakin. Viitattu 2.5.2018, <http://www.suomenrehu.fi/fi/ajankohtaista/arkisto-2015/huh-hellettae-laempestressiae-suomessakin/>

Tirkkonen, M. 2002. Lähiympäristön vaikutus lypsylehmien ja hiehojen hyvinvointiin. Teoksessa M. Yliaho & H. Teräväinen (toim.) Nauta- ja sikatilan olosuhdeopas. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutukeskusten Liitto, 4-14.

Uusi-Kämpä, J., Puumala, M., Nykänen, A., Huuskonen, A., Heinonen-Tanski, H. & Yli-Halla, M. 2003. Ulko- ja jaloittelutarhojen rakentaminen ja tarhoista aiheutuva ympäristökuormitus. Teoksessa J. Uusi-Kämpä, M. Yli-Halla & K. Grék (toim.) Lypsykarjataloudesta tulevan ympäristökuormituksen vähentäminen. Jokioinen: MTT, 48-93.

Valtioneuvoston asetus eläinsuojeluasetuksen muuttamisesta 17.3.2005/171.

Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta 10.6.2010/592.

Virkajärvi, P. & Sairanen, A. 2002. Laidunsystemit. Teoksessa T. Puurunen & H. Teräväinen (toim.) Laiduntaminen kannattaa. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutukeskusten Liitto, 28-30.

Yli-Hännilä, M. 2006. Luonnonmukaista käyttäytymistä oikeanlaisessa navetassa. Teoksessa E. Manninen & J. Helin (toim.) Terveillä Sorkilla tuloksiin. Tieto tuottamaan. ProAgria Maaseutukeskusten Liitto, 64-68.

Laidunnus ja jaloittelu lypsykarjataloudessa

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää yleisesti maitotilayrittäjien laidunnuskäytäntöjä. Kysely on osa Oulun ammattikorkeakoulun agrologiopiskelijöiden Emma Aamuvuoren ja Anniina Säisän opinnäytetyötä. Opinnäytetyön ohjaajana toimii Matti Järvi.

Kyselyssä on sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä. Monivalintakysymyksissä voidaan valita joko yksi tai useampi vastausvaihtoehto. Avoimissa kysymyksissä vastataan kirjoittamalla. Vastauksia käytetään vain tämän opinnäytetyön tekemiseen, eikä tietoja luovuteta ulkopuolisille. Yksittäisiä vastauksia ei voida erottaa tuloksista. Opinnäytetyö julkaistaan Theseuksessa. Osuuskunta Pohjolan Maito julkaisee työn tulokset Maito ja me -lehdessä.

Vastausaikaa on 11.3.2018 asti

Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan kolme Valion juustolahjapakettia. Arvontaan voi osallistua jättämällä yhteystiedot viimeisellä sivulla. Kiitos etukäteen vastauksestanne!

Emma Aamuvuori, l5aaem00@students.oamk.fi

Anniina Säisä, l5saan00@students.oamk.fi

Matti Järvi

1. Sukupuoli

Nainen

Mies

2. Ikä

3. Paikkakunta

4. Navettatyyppi? *

- Pihattonavetta automaattilypsyllä
- Pihattonavetta asemalypsyllä
- Parsinavetta
- Muu, mikä? _____

LYPSYLEHMÄT

5. Lypsylehmien määrä? *

6. Lypsylehmien sijoittuminen tuotantorakennuksiin? (voit valita useita)

- Kaikki samassa tilassa
- Umpilehmät erillään
- Muu, mikä? _____

LYPSYSSÄ OLEVIEN LEHMIEN LAIDUNTAMINEN

7. Laiduntavatko lypsyssä olevat lehmät? *

- Kyllä
- Ei
- Tilallamme on poikkeuslupa, syy poikkeuslupaan?

---

8. Kuinka monta vuotta tilallanne on laidunnettu?

- Alle 1 vuosi
- 1-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- Yli 10 vuotta
- Aina

9. Arvio laidunnuspäivien määrästä vuodessa (1.5.-30.9)

- Alle 30 päivää
- 31-60 päivää
- 61-90 päivää
- Yli 90 päivää

10. Miten lypsyssä olevien lehmien laidunnus on toteutettu? *

- Osa-aikainen laidunnus (yöllä tai päivällä)
- Kokoaikainen laidunnus (yötä-päivää)
- Eläimet valitsevat itse (vapaa eläinliikenne)
- Muu, mikä? _____

11. Miten laitumen syöttö on pääosin toteutettu? (voit valita useita)

- Jatkuva laiduntaminen (Eläimet pidetään samalla alueella koko laidunkauden ajan)
-
- Lohkosyöttö (Laidunala on jaettu useampiin lohkoihin, joita syötetään kiertäen lohkolta toiselle)
- Kaistasyöttö (Laitumesta rajataan päivittäin haluttu alue syötettäväksi siirrettävillä aidoilla)
-
- Kaksoislaidunnus (Laidun syötetään ensin korkeatuottoisille eläimille, tämän jälkeen alemptuottoisille)
-
- Terapialaiduntaminen (Lehmät käyvät laitumella/jaloittelutarhassa, mutta pääosa karkearehusta jaetaan navetassa)
- Muu, mikä? _____

12. Millainen vaikutus alla olevilla asioilla on laidunnukseen tilallanne?

	Ei lainkaan	Pieni	Melko pieni	Melko suuri	Suuri
Oman tilan imago	☐	☐	☐	☐	☐
Maidontuotannon yleinen imago	☐	☐	☐	☐	☐
Työmäärän väheneminen	☐	☐	☐	☐	☐
Työmäärän lisääntyminen	☐	☐	☐	☐	☐
Eläinten terveys ja hyvinvointi	☐	☐	☐	☐	☐
Viranomaisten määräykset	☐	☐	☐	☐	☐
Tuet	☐	☐	☐	☐	☐
Navetan siisteys ja puhtaus	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

13. Kuinka paljon alla olevat asiat vaikuttavat siihen, että tilanne eläimet eivät laidunna?

	Ei lainkaan	Pieni	Melko pieni	Melko suuri	Suuri
Vähäinen peltopinta-ala	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntamiseen soveltuvien peltolohkojen hankala sijainti	☐	☐	☐	☐	☐
Liiallinen työ määrä	☐	☐	☐	☐	☐
Materiaalikustannus	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikuttaa maidon määrään	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikuttaa maidon laatuun	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikutus eläimen terveyteen	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐

JALOITTELU JALOITTELUTARHASSA

14. Lypsyssä olevien lehmien jaloittelu jaloittelutarhassa talvella *

- Ei jaloittelumahdollisuutta
- Kokoaikainen jaloittelumahdollisuus (yötä-päivää)
- Osa-aikainen jaloittelumahdollisuus (yöllä tai päivällä)

15. Arvioi montako päivää kuukaudessa lypsylehmät jaloittelevat talvisin. *

---

16. Lypsyssä olevien lehmien jaloittelu jaloittelutarhassa kesällä *

- Ei jaloittelumahdollisuutta
- Kokoaikainen jaloittelumahdollisuus (yötä-päivää)
- Osa-aikainen jaloittelumahdollisuus (yöllä tai päivällä)

17. Arvioi montako päivää lypsylehmillä on mahdollista jaloitella kesäisin (1.5.-30.9.)

- Alle 30 päivää
- 31-60 päivää
- 61-90 päivää
- Yli 90 päivää

18. Jaloittelutarhan koko (m²)? *

---

19. Jaloittelutarhan pohjarakenne? (voit valita useita) *

- Asfaltti
- Betoni
- Maabetoni
- Hiekka
- Turve
- Hake
- Maapohjainen
- Muu, mikä? _____

20. Minkälaiset ovat jaloittelutarhan hoitokäytännöt (kuinka usein materiaali vaihdetaan tai puhdistetaan)? *

NUORKARJA

21. Laiduntaako nuorkarja? *

- Kyllä
 Ei

22. Mitkä ryhmät nuorkarjasta laiduntavat? *

- Hiehot 13-24 kk
 Hiehot 6-12 kk
 Vasikat

23. Jaloitteleeko nuorkarja jaloittelutarhassa ulkona? *

- Kyllä
 Ei

24. Mitkä ryhmät nuorkarjasta jaloittelevat jaloittelutarhassa ulkona? *

- Hiehot 13-24 kk
 Hiehot 6-12 kk
 Vasikat

25. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? *

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Laiduntaminen on eduksi eläinten hyvinvoinnille	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntaminen on eduksi sorkkaterveydelle	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntaminen vaikuttaa parantavasti lehmien maidontuotokseen	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntaminen vaikuttaa heikentävästi lehmien maidontuotokseen	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntaminen vaikuttaa parantavasti utareterveyteen	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntaminen vaikuttaa heikentävästi utareterveyteen	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntaminen vaikuttaa parantavasti maidon pitoisuuksiin	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntaminen vaikuttaa heikentävästi maidon pitoisuuksiin	☐	☐	☐	☐	☐
Lämpöstressi vaikuttaa eläinten terveyteen	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntaminen lisää lehmien karkearehun syöntiä	☐	☐	☐	☐	☐
Eläinten kiimantarkkailu helpottuu	☐	☐	☐	☐	☐
Juomaveden järjestäminen on työlästä	☐	☐	☐	☐	☐
Laidunten hoito on työlästä	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntaminen tuo imagohyötyä Suomen maidontuotannolle	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntamisesta on enemmän haittaa kuin hyötyä	☐	☐	☐	☐	☐
Laiduntamisvelvoite parsinavetoissa on hyvä asia	☐	☐	☐	☐	☐
Jaloittelu on eduksi sorkkaterveydelle	☐	☐	☐	☐	☐

26. Millaisena näet laiduntamisen tulevaisuuden näkymät Suomessa?

---

27. Miten laiduntamista voisi edistää Suomessa?

Mikäli haluat osallistua arvontaan, jätä yhteystietosi alle.

28. Yhteystiedot

Etunimi	
Sukunimi	
Matkapuhelin	
Sähköposti	

LAIUNTAVAT TILAT

1. Mitä mittareita Teillä on käytössä tilallanne, joilla seuraatte maidontuotannon onnistumista laidunnuksen aikana. (esim. KPI-mittari, maitomäärän muutokset, jos muuttuu, millä todetaan/mitataan/seurataan? Jos soluttaa, millä todetaan?)
2. Paljonko vuosituotoksenne on? Entä päivämaito?
3. Kuulutteko tuotosseurantaan? (Jos ei kuulu, arvio soluttavien lehmien määrästä?)
4. Kuinka monta kertaa sorkkahoitaja käy vuodessa, onko sorkkahoitoraportteja tehty.
5. Miten mittaatte eläinten hyvinvointia, oletteko kokeneet laiduntamisella olevan vaikutusta eläinten hyvinvointiin ja terveyteen?
  - a. Millaista vaikutusta?
6. Kuinka kauan työaikaa vie laidunten ylläpito, (jaloittelutarhan puhtaanapito.)
7. Mitkä olette kokeneet hyviksi käytänteiksi laidunnuksen järjestämisessä sekä ylläpidossa?
8. Mitkä tekijät kannustavat tilaanne laiduntamiseen?
9. Miten laidunnus vaikuttaa omaan työkuormitukseesi ja hyvinvointiisi?
10. Oletteko kokeneet tarvinneenne neuvontaa laiduntamiseen liittyen ja oletteko saaneet neuvontaa?
11. Miksi laidunnatte?
12. Kuinka kauan tilallanne on laidunnettu?
13. Mitkä eläinryhmät tilallanne laiduntavat?
14. Mitä mittareita teillä on käytössä tilalla, miten seuraatte maidontuotannon onnistumista. (esim. KPI-mittarit, onko utareterveys huonontunut, miten mitataan huonontumista? jos maito määrä nousee, miten seurataan.
15. Millä tavalla olette kokeneet laiduntamisen vaikuttaneen karjan hyvinvointiin ja terveyteen?
16. Millaiseksi olette kokeneet laiduntamisen järjestämisen?
  - a. Millaisia haasteita olette kokeneet laiduntamisen järjestämisessä
17. Mitkä tekijät kannustavat tilaanne laiduntamiseen?
18. Miten lehmäliikenne on järjestetty laiduntamisen kannalta? Onko käytössä ohjattu eläinliikenne (älyportit) vai vapaa eläinliikenne?
  - a. Parsinavat: Miten eläinten kulku laitumelle on järjestetty?
19. Kuinka paljon arvioitte laidunnuspäiviä olevan vuodessa?
20. Millaisia vaikutuksia laidunnuksella on ollut tuotannon tunnuslukuihin: terveys, hedelmällisyys, talous?
  - a. Millä tavalla olette kokeneet laiduntamisen vaikuttaneen tilan taloudellisuuteen?
21. Miten laidunnus vaikuttaa omaan työkuormitukseesi ja hyvinvointiisi?
22. Miten muitakin maitotilayrittäjiä voisi kannustaa laidunnuksen?
23. Oletteko kokeneet tarvinneenne neuvontaa laiduntamiseen liittyen ja oletteko saaneet neuvontaa?

TILAT, JOTKA EIVÄT LAIDUNNA

1. Onko tilallanne joskus laidunnettu?
2. Oletteko harkinneet laiduntamisen järjestämistä?
3. Mitkä ovat keskeiset syyt sille, että tilallanne ei laidunnetta?
  - a. Mikäli nämä asiat olisivat toisin, laiduntaisitteko?
4. Mitkä tekijät voisivat kannustaa tilaanne laiduntamiseen?
5. Uskoisitteko laidunnukselta olevan hyötyä?

4. Mitkä tekijät voisivat kannustaa tilaanne laiduntamiseen?
5. Uskoisitteko laidunnuksesta olevan hyötyä?
  - a. Minkälaisia hyötyjä?
6. Uskoisitteko laidunnuksen tuovan haittaa eläimille?
  - a. Minkälaisia haittoja?

JALOITTELEVAT TILAT

1. Kuinka kauan tilallanne on jaloitettu?
2. Mitä kokemuksia teillä on jaloittelusta?
  - b. Mitä hankaluuksia teillä on ollut jaloittelussa? Miten ne on hoidettu?
7. Millä tavalla olette kokeneet jaloittelun vaikuttaneen karjan hyvinvointiin ja terveyteen?
8. Millaiseksi olette kokeneet jaloittelun järjestämisen?
  - a. Millaisia haasteita olette kokeneet jaloittelun järjestämisessä?
9. Mitkä tekijät kannustavat tilaanne jaloitteluun?
10. Kuinka usein eläimet pääsevät jaloittelemaan ja kuinka kauan aikaa ne jaloittelevat kerrallaan? Kuinka iso ja millainen talvijaloittelutarhan kuuluisi olla?
11. Millaisia vaikutuksia jaloittelulla on ollut tuotannon tunnuslukuihin: terveys, hedelmällisyys, talous?
12. Miten jaloittelu vaikuttaa omaan työkuormitukseesi ja hyvinvointiisi?
13. Miten muitakin maitotilayrittäjiä voisi kannustaa jaloitteluun?
14. Mitä muita hyötyjä/haittoja olette kokeneet jaloittelusta seuraavan?
15. Järjestetäänkö eläimille talviaikaista jaloittelua?
  - a. Kuinka usein?

TILAT, JOTKA EIVÄT JALOITTELE

1. Oletteko harkinneet jaloittelun järjestämistä eläimille?
2. Mitkä tekijät estävät jaloittelun?
  - a. Mikäli nämä asiat olisivat toisin, järjestäisittekö jaloittelua?
3. Mitkä tekijät voisivat kannustaa tilaanne jaloitteluun?
4. Uskoisitteko jaloittelusta olevan hyötyä eläimille?
  - a. Minkälaisia hyötyjä?
5. Uskoisitteko jaloittelusta olevan haittaa eläimille?
  - a. Minkälaisia haittoja?